

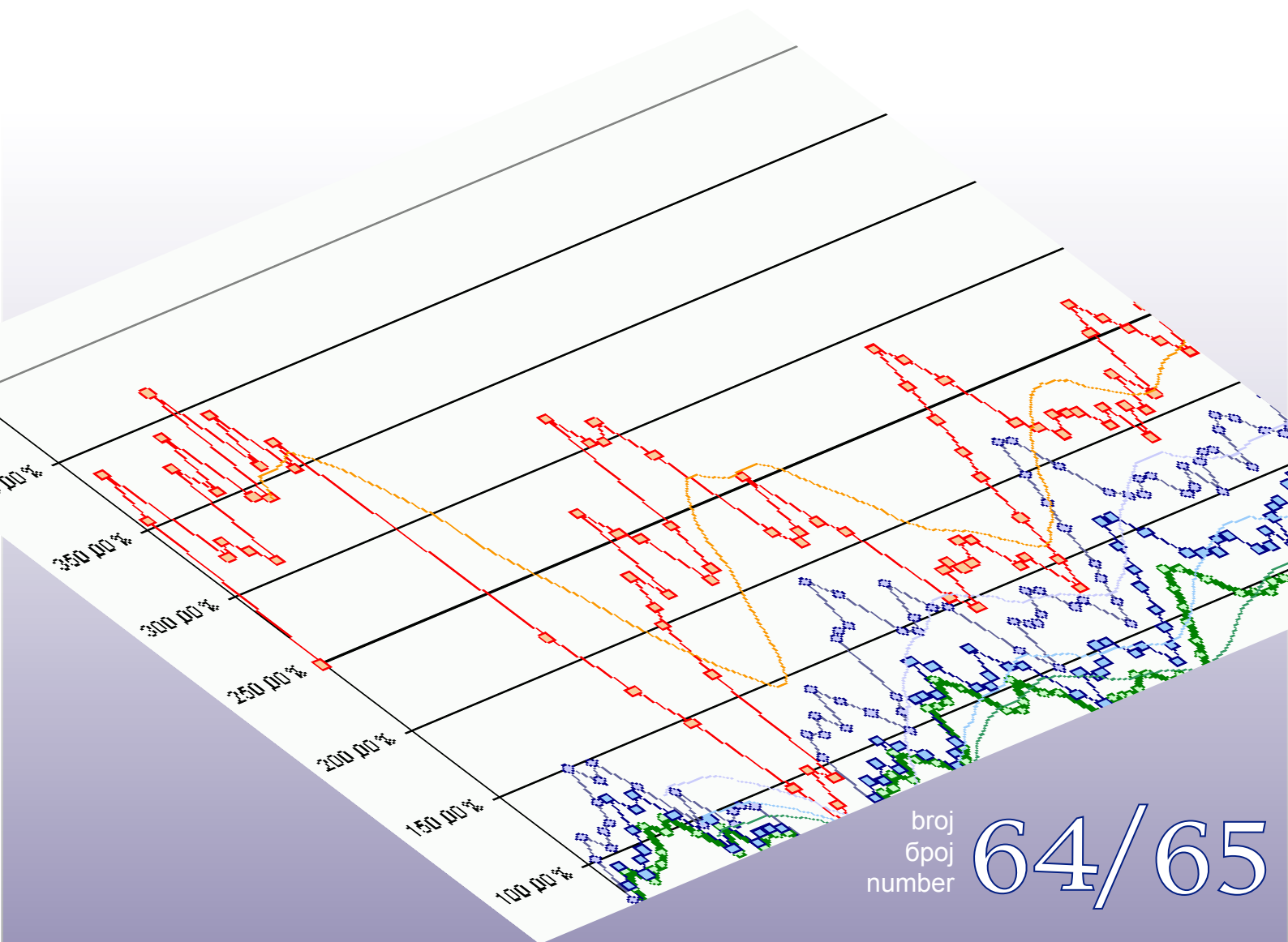
Bosna i Hercegovina
Odjeljenje za makroekonomsku analizu
Upravnog odbora Uprave za indirektno-
neizravno oporezivanje

Босна и Херцеговина
Одјељење за макроекономску анализу
Управног одбора Управе за indirektno-
опорезивање

Macroeconomic Unit of the Governing Board of the Indirect Tax Authority

Oma Bilten

broj
број
number

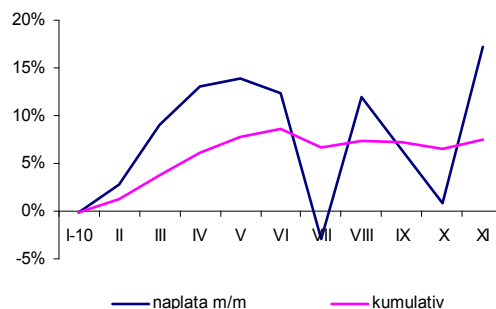
64/65

Novembar/Decembar 2010 • Studeni/Prosinac 2010
Новембар/Децембар 2010 • November/December 2010

Uz ovaj broj

Prošle godine u ovo vrijeme kada se zbrajaju postignuti rezultati bili smo u dilemi da li je Bosna i Hercegovina bila blizu konca recesije ili je vrhunac krize tek dolazio. Kretanja u naplati prihoda od neizravnih poreza, iako u kumulativu u posljednjih pola godine pokazuju stabilan rast, na mjesečnoj osnovi pokazuju snažne oscilacije koje otežavaju donošenje dugoročnih prognoza naplate (preliminarni izvještaj o gotovinskom toku na jedinstveni račun UNO - Grafikon desno). U ovom broju predstavljamo projekcije prihoda od neizravnih poreza za razdoblje 2010-2013, koje Odjeljenje, sukladno sa zakonskim odredbama i zajedničkim proračunskim kalendarom, dva puta godišnje prezentira Fiskalnom vijeću BiH. Projekcije prihoda od neizravnih poreza su, s jedne strane, determinirane tekućim kretanjima u ekonomiji i makroekonomskim projekcijama, a s druge strane, uključuju efekte faznog ukidanja carina na dobra podrijetlom iz EU i dinamičkog plana usklađivanja trošarina na cigarete sa minimalnim standardima EU.

Potrebno je naglasiti da su prezentirane projekcije preliminarne, s obzirom da još nisu usvojene od strane Fiskalnog vijeća. Međutim, dosadašnja dobra praksa Odjeljenja je bila da koncem godine objavi projekcije, kako bi sve zainteresirane strane (vlade, kompanije, investitori,...) bile upoznate sa očekivanim trendovima i politikama u polju neizravnih poreza u trogodišnjem planskom horizontu. To je i na liniji sa međunarodnom praksom i standardima fiskalne transparentnosti koji nalažu objavu fiskalnih i makroekonomske projekcija, kao inputa za izradu proračuna na svim razinama vlada. U ovom broju predstavljamo osnovne zahtjeve Kodeksa fiskalne transparentnosti MMF-a i obveze koje u tom području nalaže *acquis*.

dr.sc. Dinka Antić
šef Odjeljenja

Sadržaj:

Projekcije prihoda od neizravnih poreza (2010-2013)	2
Oporezivanje alkohola i alkoholnih pića u EU i BiH, I dio	8
Fiskalna transparentnost u BiH u funkciji europskih integracija	12
Pregled robne razmjene za razdoblje siječanj – listopad 2010.g.	21
Preliminarni konsolidirani izvještaj za BiH, I-IX 2010	26
Konsolidirani izvještaji: Županije	28

tehnička obrada : Sulejman Hasanović, IT suradnik

Projekcije prihoda od neizravnih poreza (2010-2013)

Pripremila: Aleksandra Regoje, makroekonomista u Odjeljenju

UVOD

Prvi efekti globalne ekonomske krize u Bosni i Hercegovini osjetili su se koncem 2008. godine. Pad ekonomske aktivnosti i potrošnje stanovništva odrazili su se i na javne prihode BiH. U zadnjem kvartalu 2008. godine zabilježen je pad prihoda od neizravnih poreza, koji se nastavio tijekom cijele 2009. godine.

Najveći pad u 2009. godini zabilježen je kod prihoda od carina, koji je pored snažnog pada uvoza, uzrokovan i nastavkom primjene odredaba Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju.¹ Urkos efektima izmjene politike u oblasti trošarina i putarine u drugom polugodištu, usljed smanjenja gotovo svih komponenti bruto društvenog proizvoda, na koncu 2009. godine je zabilježen pad prihoda od neizravnih poreza u iznosu od 9,9%.

U 2010. godini je ponovno nastupio rastući trend prihoda. Prema izvještaju UNO, u razdoblju I-X 2010. godine naplaćeno je 3.944,78 mil KM neto prihoda od neizravnih poreza², što je za 6,86% više nego u istom razdoblju prethodne godine. Zaustavljanje negativnog trenda iz 2009. godine rezultat je postepene stabilizacije i oporavka gospodarstva, kao i efekata izmjene politike u oblasti neizravnog oporezivanja. Prema projekcijama Direkcije za ekonomsko planiranje u 2010. godini se očekuje skroman nominalni rast bruto društvenog proizvoda od 2,2%. Pored toga, rast prihoda je velikim dijelom uzrokovan efektima izmjene posebne stope oporezivanja duhana počev od 1.1.2010. godine. Treba, takođe, imati u vidu i odložene efekte izmjene stope putarine, kao i efekte izmjene stope trošarine na duhan od 1.7.2009. godine, a koji su se ispoljili u prva dva kvartala 2010. godine.³

U nastavku su obrazložene revidirane projekcije prihoda od neizravnih poreza za razdoblje 2010-2013.godine, izrađene u listopadu 2010. godine.⁴ Predstavljena su dva scenarija projekcija, osnovni i programski, koji se razlikuju po tome što programski scenario polazi od pretpostavke ukidanja carinskog evidentiranja počev od drugog kvartala 2011. godine.

Važno je napomenuti da, u vrijeme objavljivanja ovog priloga, projekcije nisu usvojene od strane Fiskalnog vijeća BiH.

PROJEKCIJE PRIHODA OD NEIZRAVNIH POREZA U RAZDOBLJU 2010-2013.g.

A Osnovni scenario

Projekcije prihoda od neizravnih poreza za razdoblje od 2010. do 2013. godine bazirane su na sljedećim postavkama:

- a. prognozama makroekonomskih pokazatelja izrađenim od strane Direkcije za ekonomsko planiranje (DEP) za pomenuto razdoblje,

¹ Primjena odredaba Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju, kojim se u šestgodišnjem razdoblju uspostavlja liberalizacija tržišta sa Europskom unijom, započela je u julu 2008. godine.

² Ovaj iznos uključuje 22,66 mil KM neusklađenih prihoda.

³ Ukoliko želimo izolovati sve efekte izmjene zakonske regulative na naplatu neizravnih poreza u 2010 godini, trebalo bi, pored navedenih, isključiti odložene efekte izmjene ostalih odredbi u oblasti trošarina, efekte izmjene carinskih stopa prema odredbama SSP-a, te efekte svih zakonskih izmjena na ubiranje prihoda od PDV-a, s obzirom da trošarine, putarina i carine ulaze u osnovicu za obračun PDV-a.

⁴ Projekcije prihoda za 2010. godinu se ne razlikuju znatno od onih koje su izrađene u travnju 2010. godine, i studenom 2009. godine (razlike -0,1% do 1,1% sredstava za raspodjelu). Projekcija za 2011. godinu se takođe značajno ne razlikuje od pomenutih (razlike od -0,8% do 0,5% sredstava za raspodjelu), s obzirom da nije bilo značajnih izmjena u projekcijama za 2010. godinu (koje služe kao osnova), kao ni projekcija makroekonomskih pokazatelja koje izrađuje DEP.

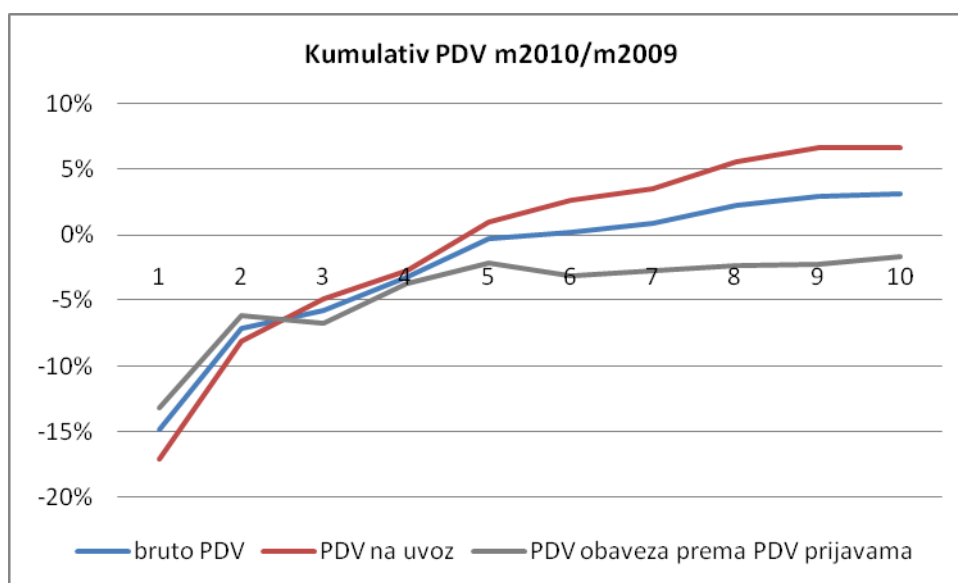
- b. daljoj primjeni Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju u skladu sa dinamikom smanjenja i ukidanja carina na uvoz dobara porijeklom iz EU,
- c. primjeni čl. 21 Zakona o trošarinama, koji podrazumijeva kontinuirano usklađivanje stopa trošarina u BiH sa minimalnim standardima u EU.

Projekcije uključuju efekte povećanja posebne trošarine na duhan u 2011. godini sa 0,30 na 0,45 KM po pakiranju, kao i planiranog kontinuiranog povećanja iste u svakoj narednoj godini za 0,15 KM po pakiranju cigareta.

Uvažavajući tekuće trendove, historijska kretanja i sezonske sheme očekuje se da će se u **2010. godini** naplatiti **4.708,1 mil KM** prihoda od neizravnih poreza ili **6,1% više** nego u 2009. godini. S obzirom na očekivanja da će u narednom trogodišnjem razdoblju ekonomija Bosne i Hercegovine polako izaći iz recesije i zabilježiti kontinuirani rast, projektiran je rast prihoda od neizravnih poreza u **2011., 2012. i 2013. godini** u visini **od 6,2%, 7,3% i 6,5%** respektivno (Tablica 1).

PDV

Prema izvještaju UINO, u prvih deset mjeseci 2010. godine ostvareno je 3.034,41 mil KM bruto prihoda od PDV-a, što je za 3,19% više u odnosu na isto razdoblje prethodne godine. Ako promatramo strukturu ovih prihoda (grafikon 1), primijetćemo da su prihodi od PDV-a na uvoz u istom razdoblju porasli za 6,65%, dok je kod PDV-a naplaćenog po poreznim prijavama zabilježen pad od 1,65%. Suma ostalih kategorija bruto prihoda od PDV-a (automatski razrez, jednokratne uplate i dr) bilježi rast od 11,18%.

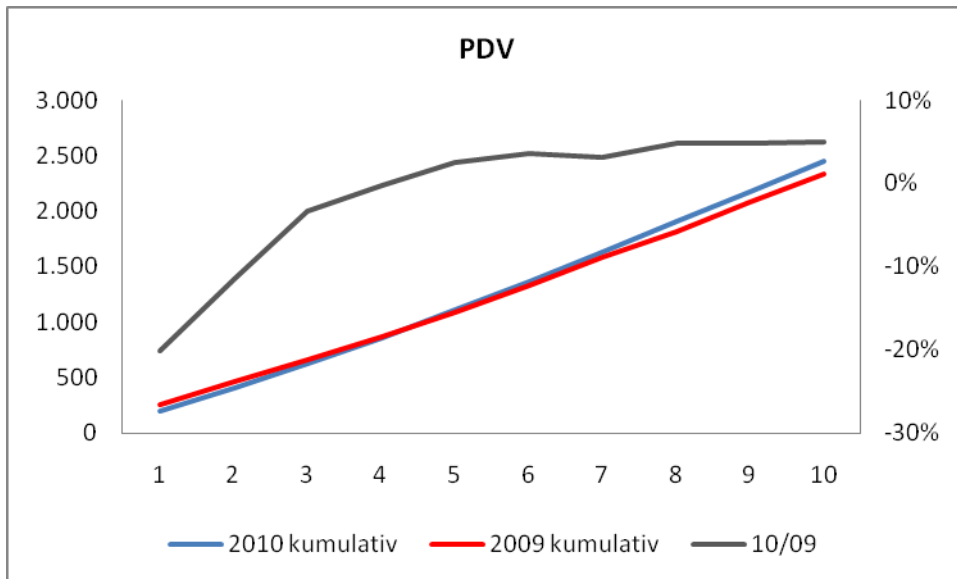
Grafikon 1

Rast neto prihoda od PDV-a je stabilan u posljednjih pet mjeseci 2010.g. i kreće se od 3 do 5% (Grafikon 2). U ovoj stopi rasta sadržani su i prihodi od PDV-a na dodatno ubrane trošarine na cigarete i putarine. Projektirano je da će do konca godine biti prikupljeno 2.941,6 mil KM neto prihoda od PDV-a, što je za 4% više od naplate u 2009. godini.

PROJEKCIJA PRIHODA OD NEIZRAVNIH POREZA (2010-2013), LISTOPAD 2010OSNOVNI SCENARIO

		2008	2009	2010	2011	2012	2013		2009	2010	2011	2012	2013
I	PDV (neto)	3.119,4	2.827,8	2.941,6	3.117,7	3.321,5	3.535,4		-9,3%	4,0%	6,0%	6,5%	6,4%
II	Porez na pr. na JR	0,1	0,0						-67,0%				
III	Trošarine	937,3	997,4	1.149,3	1.286,0	1.448,6	1.593,7		6,4%	15,2%	11,9%	12,6%	10,0%
IV	Carine	651,3	346,8	292,3	260,9	243,3	214,9		-46,8%	-15,7%	-10,7%	-6,8%	-11,7%
V	Putarina	189,5	250,2	306,4	316,2	333,6	351,7		32,0%	22,5%	3,2%	5,5%	5,4%
VI	Ostalo	29,3	14,9	18,4	18,6	18,8	19,0		-49,3%	23,8%	1,1%	1,0%	1,0%
VII	UKUPNO	4.927,0	4.437,0	4.708,1	4.999,5	5.365,8	5.714,5		-9,9%	6,1%	6,2%	7,3%	6,5%
VIII	Putarina (0,10 KM/l)		-65,8	-122,6	-126,5	-133,5	-140,7			86,3%	3,2%	5,5%	5,4%
IX	SREDSTVA ZA RASPODJELU	4.927,0	4.371,3	4.585,5	4.873,0	5.232,3	5.573,8		11,3%	4,9%	6,3%	7,4%	6,5%

Tablica 1.

Grafikon 2

Projekcije PDV-a za razdoblje 2011-2013.g. prate projektirani rast potrošnje (DEP).

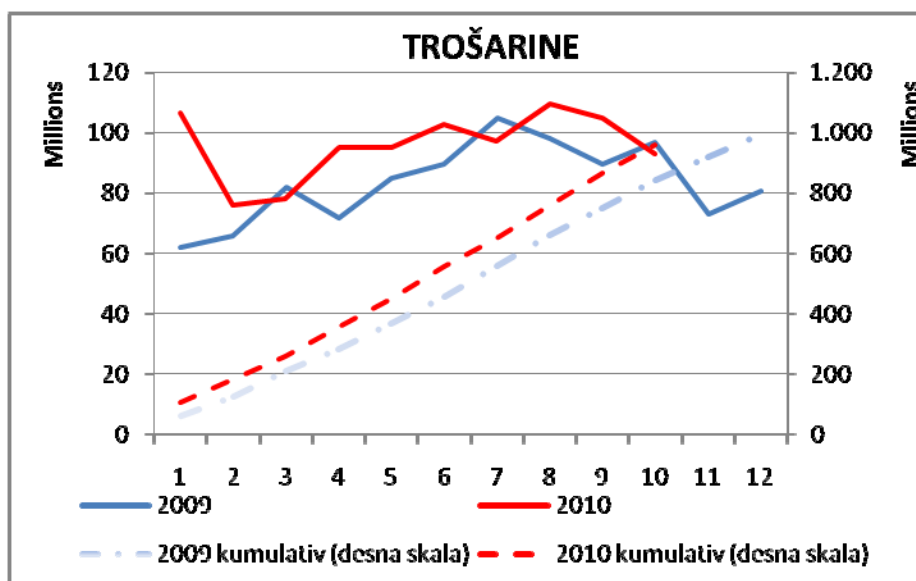
Tablica 2. Projekcija rasta potrošnje

Godina	2011	2012	2013
Projekcija rasta potrošnje (DEP)	6,0%	6,5%	6,4%

Izvor: DEP, rujan 2010

Trošarine

Prema izvještaju za oktobar 2010. godine, u prvih deset mjeseci ove godine naplaćeno je za 13,7% trošarina više nego u istom razdoblju prethodne godine. Zbog neravnomjerne raspodjele efekata novog Zakona o trošarinama u 2010.g. došlo je do postepenog usporavanja rasta ovih prihoda. Snažan rast trošarina potječe prvenstveno od rasta prihoda od trošarina na duhan (32,19 % u prvih deset mjeseci 2010. godine), usljed povećanja stope posebne trošarine. Kod trošarine na derivate nafte je u istom razdoblju zabilježen neznatan rast od 0,31%, dok ostale kategorije trošarina bilježe pad napate.

Grafikon 3

Do konca godine se očekuje naplata u iznosu od 1.149,3 mil KM, što je za 15,2% više nego u prethodnoj godini.

Projekcije prihoda od trošarina u narednim godinama (2011-2013.godine) bazirane su na DEP-ovim projekcijama makroekonomskih pokazatelja, prvenstveno realnog rasta potrošnje i bruto društvenog proizvoda. Projekcije uključuju efekte povećanja posebne trošarine na duhan u svakoj narednoj godini za 0,15 KM po pakiranju cigareta.

Putarina

U prvih deset mjeseci zabilježen je rast prihoda od putarine od 24,46%. Nakon snažnog rasta ovih prihoda u prva dva kvartala 2010 godine (Tablica 3), koji je prvenstveno uzrokovan odloženim efektima povećanja stope sa 0,15 na 0,25 KM/l od 1.7.2009, u trećem kvartalu je ostvaren rast od 2,5%. U posljednjem kvartalu se takođe očekuje usporavanje treda naplate. Projekcija za 2010. godinu iznosi 306,4 mil KM, što je za 22,5% više od naplate u prethodnoj godini.

	2009	2010	10/09
Q1	40,7	64,4	58,2%
Q2	45,2	76,7	69,7%
Q3	85,0	87,1	2,5%

Tablica 3. Naplata putarine

Budući da se u bližoj budućnosti ne planira dalje usklađivanje stope trošarina na naftne derivate sa standardima EU, efekti novog Zakona su ograničeni samo na prvo polugodište 2010.g, dok je u razdoblju od 2011. do 2013. godine rast ovih prihoda projektiran u skladu sa projekcijama bruto društvenog proizvoda DEP-a.

Tablica 4. Projekcija rasta realnog BDP-a

Godina	2011	2012	2013
Projekcija rasta realnog BDP-a	3,2%	5,5%	5,4%

Izvor: DEP, rujan 2010

Carine

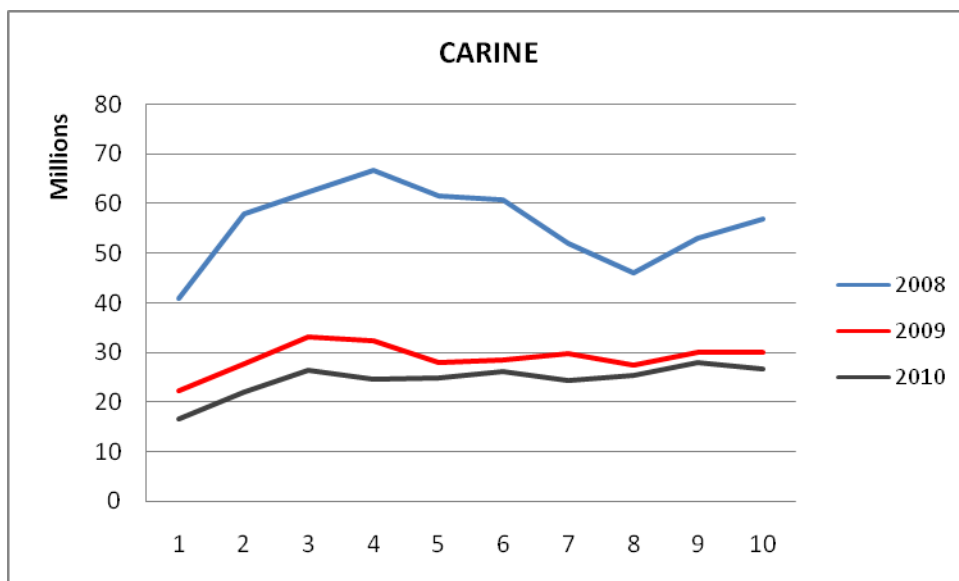
Odredbe Privremenog sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju BiH (SSP) sa Europskom unijom koje su stupile su na snagu 1.7.2008. godine značajno su utjecale na ubiranje carinskih prihoda, s obzirom da propisuju istodobno ili postepeno (do 2013.godine) ukidanje carina na uvezenu robu podrijetlom iz EU. U 2009. godini zabilježen je pad ovih prihoda za 46,8% u odnosu na 2008. godinu, dok je u I-X 2010. godine zabilježen pad od 15% u odnosu na isto razdoblje 2009. godine.

U skladu sa tekućim trendovima i prognozama uvoza i izvoza, uključujući i evidentne promjene izvoznih tržišta prema tržištu EU, projektirano je da će do konca godine biti naplaćeno 292,3 mil KM ovih prihoda. U narednim godinama predviđen je umjereniji proces smanjivanja carinskih stopa, s obzirom da su iste već ukinute na značajan dio uvoza podrijetlom iz EU. Iz tog razloga, kao i zbog projektiranih stopa rasta uvoza u narednim godinama, ne očekuje se toliko snažan pad ovih prihoda kao u proteklom razdoblju.

Tablica 5. Projekcija rasta uvoza

Godina	2011	2012	2013
Projekcija rasta uvoza	15,3%	11,9%	11,6%

Izvor: DEP, rujan 2010

Grafikon 4

B PROGRAMSKI SCENARIO

Programski scenario polazi od pretpostavke ukidanja carinskog evidentiranja počev od drugog kvartala 2011. godine. Procijenjuje se da bi efekti navedenih zakonskih izmjena uzrokovali gubitke u iznosu od cca 35 mil KM u 2011. godini (30 mil KM carine i 5 mil KM PDV).

RIZICI PO PROJEKCIJE

S obzirom na osnovne postavke projekcija neizravnih poreza i ukupne ekonomske uvjete u BiH i svijetu, ostvarenje projektirane razine prihoda od neizravnih poreza u razdoblju 2010-2013 je podložno sljedećim rizicima:

- projekcije prihoda od neizravnih poreza usko su vezane za projekcije makroekonomskih pokazatelja koje je izradila Direkcija za ekonomsko planiranje. Svako odstupanje ovih parametara od projektiranih vrijednosti predstavlja rizik za projekcije prihoda;
- dinamika i tempo oporavka glavnih izvoznih partnera BiH (EU, zemlje CEFTA) su i dalje neizvjesni u visokom stupnju, što povećava razinu rizika za ostvarenje makroekonomskih projekcija, a time i projekcija prihoda od neizravnih poreza u cjelini;
- kontinuirano povećanje stope posebne trošarine u cilju dostizanja minimalnih standarda EU donijeće dalji rast prihoda od trošarina na cigarete, no, rast će biti mnogo blaži nego što je bio u početnom razdoblju zbog procesa konvergencije (sužavanja raspona cijena cigareta). S druge strane, sa rastom maloprodajnih cijena cigareta raste i rizik od nelegalne trgovine i krijumčarenja, koji, ukoliko se ne poduzmu efikasne operativne mjere, mogu ugroziti planirani obujam prihoda po ovoj osnovi.

Oporezivanje alkohola i alkoholnih pića u EU i BiH, I dio

(Autor: Aleksandar Eskić, makroekonomista u Odjeljenju)

UVOD

U ovom broju ćemo prikazati evoluciju same ideje kao i pravnog okvira koji određuje oporezivanje alkohola i alkoholnih proizvoda na razini EU. Iako nam je početna namjera da u istom broju damo uporedni prikaz postojećih politika iz ove oblasti u EU i kod nas, pa potom i određenu kvantitativnu analizu uvoza i prihoda od potrošnje alkohola i alkoholnih proizvoda, zbog obima materije i ograničenog prostora, u narednom broju objavićemo drugi dio članka na istu temu koji će u fokusu imati našu zemlju. Kao i uvijek, mišljenja smo da europska praksa predstavlja pojedinačno najvažniju referentnu tačku prilikom oblikovanja domaće politike oporezivanja, u ovom slučaju alkohola i alkoholnih proizvoda, te s tim u vezi je potrebno analizirati njihova rješenja, uočene slabosti, uzroke i način na koje se one reflektiraju, kao i prijedloge za prevazilaženje postojećeg stanja.

PRAVNI OKVIR u EU

Europska ekonomska zajednica je definirala okvir u smislu trošarinske obveze na alkohol i alkoholna pića putem dvije Smjernice. Smjernica Vijeća 92/83/EEC od 19.10.1992. godine odnosi se na harmonizaciju strukture trošarinske obveze, specificirajući metode obračuna obveze i kriterija pod kojim određeni proizvodi mogu biti izuzeti ili se može primjeniti smanjena stopa. Smjernica Vijeća 92/84/EEC od 19.10.1992. godine odnosi se na definiranje minimalne trošarinske stope za svaku kategoriju ovih proizvoda. U članku 8 ove Smjernice stoji obveza vršenja procedure redovnog pregleda stanja ovih trošarinskih obveza.

U skladu sa ovom odredbom, Komisija je sačinila prvi izvještaj 13.09.1995. godine. Međutim, kako uz njega nije išao nikakav prijedlog jedva je privukao pozornost, što je ukazalo na određene poteškoće sa kojima se susreće Komisija tj. EU.

Tijekom 2004. godine, Europska komisija je sačinila izvještaj koji preporučuje da minimalna stopa trošarinske obveze određene još 1992. godine treba biti revalorizirana tako da uzme u obzir inflaciju koja je registrirana od tada (COM(2004)223) – izvještaj predstavljen 26.05.2004. godine. Isto tako, zaključeno je da je potreban veći stupanj konvergencije kada se govori o visini trošarinskih obveza u zemljama članicama EU kako bi se osiguralo funkcioniranje jedinstvenog, unutarnjeg tržišta, sa posebnim osvrtom na potencijalne distorzije u smislu konkurencije i prijevare. Međutim, uz ovaj izvještaj nije išao prijedlog, ali umjesto toga cilj je bio da se stimulira debata u Vijeću, Europskom parlamentu i Ekonomskom i Socijalnom komitetu.

Slijedeći ove debate, Vijeće je pozvalo Komisiju 12.04.2005. godine da "nastavi sa radom i izradi prijedlog prilagođavanja minimalnih stopa trošarinskih obveza kako bi izbjegli pad realne vrijednosti minimalnih stopa Zajednice, dajući tranziciono razdoblje i prostor za moguća odstupanja za one zemlje članice koje bi se mogle suočiti sa poteškoćama prilikom povećanja njihovih stopa". U smislu ovoga, predloženo je da se promatra objektivan kriterij izražen u procentu potrebnog povećanja postojeće trošarinske obveze kako bi nacionalne stope dostigle novi minimum. Za one zemlje članice od kojih se zahtijeva da povećaju njihove nacionalne stope kako bi dostigle postavljene kriterije i ispunile novi standard, a koji bi značio porast manji od 10%, datum početka primjene nove stope bi bio 01.01.2008. godine. Za onu grupu zemalja članica za koje bi to značilo povećanje veće od 10%, ali manje od 20%, obavezan datum početka primjene bi bio 01.01.2009. godine. Za one zemlje članice za koje bi to značilo povećanje postojeće visine trošarinske obveze za više od 20%, predloženi početak primjene novog standarda je 01.01.2010. godine.

Pošto je procijenila svoj položaj (kao i zemalja članica), Komisija predlaže da dopuni Smjernicu 92/84/EEC sa:

- Revalorizirati minimalnu stopu na alkohol, poluproizvode u ovom smislu i pivo sa inflacijom od 1993. do 2005. godine, koja iznosi 31%, a koja bi se primjenjivala od početka 2008. godine (na osnovu podataka Eurostat-a godišnja stopa promjene HICP-a – Harmonised Index of Consumer Prices – za razdoblje 1993 – 2005 iznosila je 31% na razini cijele Unije).
- Pružiti tranziciono razdoblje, ali ne kasnije od početka 2010. godine, onim zemljama koje bi se mogle suočiti sa poteškoćama u povećanju svojih nacionalnih stopa kako bi ispunile kriterij revalorizacije
- Prolongirati učestalost pregleda stanja trošarinskih obveza na svake 2 do 4 godine

Tablica 1: Pregled visine trošarinskih obveza na alkohol i alkoholna pića prije i nakon usvjanja predloženog amandmana (iz 2004. godine)

Proizvod	Stopa izražena po	Postojeća minimalna stopa	Indeksirana minimalna stopa na dan 31.12.2005
Vino	hektolitar	0 euro	0 eura
Pivo	Hektolitar po Platou ili hektolitar po količini alkohola	0,748 eura ili 1,87 eura	0,98 eura ili 2,45 eura
Intermedijarni proizvodi	hektolitar	45 eura	59 eura
alkohol	Hektolitar čistog alkohola	550 eura	720 eura

Izvor: COM(2006)486 final, Commission of the European Communities

Primaran razlog revalorizacije minimalne trošarinske obveze je izjednačavanje današnje realne vrijednosti visine trošarinske obveze sa onom iz 1992. godine kada je ona i određena na razini EU. Ovaj porast minimalne stope je potreban kako bi održali razinu stopa koje je Vijeće dogovorilo 1992. godine, kao zahtjev za uspostavljanjem i funkcioniranjem unutrašnjeg tržišta bez fiskalnih granica.

U izvještaju se takođe navode problemi u smislu klasifikacije i kategorizacije alkoholnih proizvoda za trošarinske svrhe tako da, u nekim slučajevima, isti proizvod se klasificira u različite kategorije (i posljedično je predmet različitog oporezivanja/carinjenja) u različitim zemljama članicama.

Alkoholna pića su važna kako vladama tako i potrošačima u EU. Trošarinske obveze na alkoholna pića čine važan izvor poreznih prihoda u EU27. Trošarinske obveze daju važan doprinos financijama zemalja članica i prihodi variraju od 0,2% do 3,5% ukupnih poreznih prihoda (isključujući socijalnu zaštitu – doprinose). Ukupna vrijednost poreznih obveza po ovom osnovu u EU27 iznosila je 30,6 milijardi eura u 2007. godini (46% etil alkohol, 33% pivo i 19% vino).

Potrošnja alkoholnih pića je veoma bitna u EU: ukupna potrošnja iznosila je 56 milijardi litara u 2007. godini, približno 113 litara po stanovniku. Pivo je daleko najviše konzumirano alkoholno piće, i iznosi približno 66% od ukupne količine. Drugi najkonzumiraniji proizvod je vino i njegov udjel je 25% (14,1 milijarda litara).

POSTOJEĆI POREZNI REŽIM

Okvir koji se odnosi na trošarinsku obvezu na alkohol i alkoholna pića u EU nalazi se u dvije Smjernice:

- Smjernica 92/83/EEC je kreirana da harmonizuje strukturu oporezivanja alkohola (specificirajući između ostalih stvari i kategorije proizvoda koji su predmet ukupnog aranžmana u smislu pripadajuće trošarinske obveze).
- Smjernica 92/84/EEC sadrži minimalne stope za ove kategorije proizvoda. Zemlje članice imaju određen stepen fleksibilnosti prilikom određivanja razine oporezivanja sve dok su ispunjeni ovi minimalni standardi.

Definicije korištene da specificiraju strukture za klasifikaciju proizvoda se najvećim dijelom oslanjaju na to kako bi proizvod bio klasificiran u vrijeme kada je Smjernica bila usvojena, pod carinskom nomenklaturom 2203, 2204, 2205, 2206, 2207 i 2208.

Smjernica 92/84 daje samo indikacije minimalnih stopa trošarinskih obveza, i zemlje članice mogu slobodno odrediti svoje trošarinske obveze sve dok su one iznad minimalnih stopa specificiranih u ovoj Smjernici.

Kao rezultat toga, standardne stope trošarinskih obveza u različitim zemljama članicama pokazuju ogroman disparitet.

- Trošarinske obveze na pivo kreću se od 1,87 eura do 23,6 eura po jednom postotku alkohola na količinu po hektolitru proizvoda
- Trošarinska obveza na etil alkohol kreće se od 562 eura do 5155 eura po hektolitru čistog alkohola
- Trošarinska obveza na vino kreće se od 0 eura do 328 eura po hektolitru proizvoda itd.

Primjetno je da su stope trošarinske obveze u Finskoj, Velikoj Britaniji, Irskoj i Švedskoj sistematski najviše (top četiri) unutar svake EC (definisane Smjernicom 92/83/EEC) kategorije. U poređenju sa ovim zemljama, stope trošarinskih obveza ostalih zemalja članica su značajno bliže jedna drugoj kao i minimalnoj stopi.

IDENTIFICIRANI PROBLEMI

Trenutna situacija uzrokuje brojne razloge za zabrinutost u pogledu ispravnog funkcioniranja unutarnjeg tržišta. Identificirani su sljedeći problemi (prema Studiji koja uključuje analizu izmjene minimalne stope i strukture trošarinske obveze na alkoholna pića, svibanj 2010):

Nedostatak transparentnosti sistema klasificiranja

Procedure klasificiranja koje se koriste u zemljama članicama za alociranje pića u različite kategorije su veoma heterogene. Zemlje članice koriste sustav "pet grupa proizvoda" specificiran u Smjernici, ali postoji značajan broj izuzetaka gdje alternativne trošarinske obveze postoje pod određenim uvjetima. Obveze su ponekad izražene u odnosu na različite jedinice u zemljama članicama što otežava usporedbu (alkohol u odnosu na volumen ili Plato mogu se koristiti za mjerenje jačine piva, i u nekim zemljama članicama, obveze mogu biti određene na osnovu količine piva).

Informacije o sustavu klasificiranja koji se koristi u različitim zemljama članicama nije lako dostupan. Takođe, veoma je teško razumjeti kriterije korištene za klasifikaciju svake vrste pića s obzirom da ne postoji jasan opis kriterija korištenog za razgraničenje kategorije.

Nedostatak harmonizacije pri određivanju stopa trošarinskih obveza

Postoji veoma široka disperzija cijene alkoholnih pića prije oporezivanja koje se konzumiraju u EU i postojeće trošarinske obveze samo produbljuju ove razlike. Posebno se to odnosi na širok disparitet između visokih stopa u prethodno navedene četiri zemlje članice (Finska, Velika

Britanija, Irska i Švedska) i važećih stopa u ostalim zemljama članicama. Tako da trenutno imamo situaciju da zbog ove velike razlike minimalne stope veoma malo doprinose smanjenju ovog dispariteta.

Minimalne stope trošarinskih obveza su zastarjele

Minimalne stope trošarinskih stopa određene 1992. godine su očigledno zastarjele. Cijene (inflacija) su porasle za 44% od 1992. godine do 2010. godine dok su minimalne trošarinske obveze ostale iste. Ovo znači da su minimalne trošarinske obveze realno manje nego što su bile 1992. godine.

Ogromne razlike među susjednim zemljama članicama

Postoje ogromne razlike u cijenama nakon oporezivanja sličnih proizvoda između susjednih zemalja. Najveća razlika je primijećena između Velike Britanije i Francuske; Finske i Estonije; i Švedske i Danske. Ovdje navodimo također veliku razliku u cijenama roba iz grupe "etil alkohol" između Bugarske i Grčke.

Prekogranična trgovina (legitimna kupovina ili krijumčarenje)

Kao rezultat ogromnih razlika u tržišnim cijenama između susjednih zemalja članica, obujam krijumčarenja i prekogranične kupovine između ovih zemalja je značajan.

ANALIZA MOGUĆIH MJERA ZA PREVAZILAŽENJE POSTOJEĆIH PROBLEMA

Smanjiti disparitet u visini trošarinskih obveza

Očigledno je da je povećanje minimalne akcizne obaveze jedna od mjera da se smanji disparitet u visini trošarinskih obveza. Minimalne obveze su izgubile realnu vrijednost u odnosu na onu koju su imale kad su uspostavljene 1992. godine. Neke analize su pokazale da će predložena revalorizacija visine minimalnih obveza imati minimalan utjecaj na cijene većine proizvoda i na većinu prihoda prikupljenih po ovom osnovu u zemljama članicama.

Prijedlog ide u smjeru revalorizacije visine minimalnih trošarinskih obveza za visinu registrirane inflacije od 1992. godine pa do danas. Isto tako imamo prijedlog da se ukine različit tretman stonog i pjenušavog vina.

Istovremeno, nije jasno da će disparitet cijena, prisutan širom EU, biti značajno smanjen samo povećanjem minimalne trošarinske obveze. Ovo zbog toga što će ova mjera utjecati na veoma mali broj zemalja i neće značajno utjecati na smanjenje postojećeg cjenovnog dispariteta, posebno između četiri zemlje koje se nalaze u samom vrhu u ovom smislu, i ostalih zemalja članica.

Kako bi smanjili cjenovne razlike, grupa istraživača misli da, pored minimalne trošarinske obveze, treba da se uvede i maksimalna trošarinska obveza. Obe stope trošarinske obveze imale bi ograničavajući karakter prilikom određivanja stopa trošarinskih obveza zemalja članica, i mogla bi biti definirana tako da bude određen procenat prosječne visine trošarinske obveze u EU za svaki proizvod. Ako bi maksimalna visina trošarinske obveze bila određena u apsolutnom novčanom iznosu, onda bi također trebalo, jednom godišnje, izvršiti revalorizaciju kako bi izbjegli eroziju realne visine maksimalne trošarinske obveze tijekom vremena. Vremenom, ova mjera bi pomogla ostvarenju stvarne konvergencije visine trošarinskih obveza i cijena u EU.

Fiskalna transparentnost u BiH u funkciji europskih integracija

(piše: dr.sc. Dinka Antić)

EVOLUCIJA PROGRAMA FISKALNE TRANSPARENTNOSTI

Transparentnost je temeljna karakteristika međunarodno priznate fiskalne statistike. Nakon objave međunarodnih standarda vladinih financija (GFS – *Government Finance Statistics*) 1986. godine od strane Međunarodnog monetarnog fonda ukazala se potreba za definiranjem pravila koja bi omogućila da vladini proračuni, izvještaji i ostala fiskalna statistika budu pripremljeni, izrađeni i prezentirani na transparentan način. Potrebu za fiskalnom transparentnošću potencirala je i sve veća izloženost vlada na međunarodnim financijskim tržištima. MMF je pokrenuo dragovoljni program procjene fiskalne transparentnosti, u sklopu kojeg je 1998. godine objavljena objedinjena najbolja praksa fiskalne transparentnosti kao Kodeks dobre prakse. Kako je pored dobre prakse, sadržavao i principe i smjernice vladama, Kodeks je iste godine evoluirao u Priručnik o fiskalnoj transparentnosti, koji je sadržavao set međunarodnih standarda za ostvarenje fiskalne transparentnosti. Međutim, i pored nagradnje standarda, u praksi MMF-a se i dalje zadržao naziv „Kodeks fiskalne transparentnosti“. Do sada su bile tri revizije izvornog Kodeksa, 1999. i 2001. godine, a posljednja, treća, revizija je izvršena 2007. godine⁵.

Standardi fiskalne transparentnosti su koncipirani na bazi iskustava i najbolje prakse razvijenih zemalja. U načelu, standardi su univerzalne naravi, mogu se primijeniti u svim zemljama, bez obzira na dostignuti stupanj ekonomskog razvitka, ne samo u javnom sektoru, već i u privatnom sektoru kao okvir za evaluaciju u određenim segmentima javno-privatnog partnerstva. Standardi fiskalne transparentnosti su uključeni u listu 12 obvezatnih financijskih standarda, kodeksa i principa i predmetom su redovitog izvještaja o pregledu kojeg vrši MMF (*ROSC – Reports on the Observance of Standards and Codes*). Međunarodni financijski standardi se svrstavaju u tri grupe, u standarde transparentnosti, standarde financijskog sektora i standarde kojima se osigurava integritet tržišta. Nakon objave standarda u okviru UN, OECD, Svjetske carinske organizacije i drugih strukovnih saveza i institucija (npr. računovođa i revizora) javile su se inicijative za izradu kodeksa principa fiskalne transparentnosti u određenim segmentima njihovog djelovanja (npr. za proračunski proces, integritet podataka, proračunske politike, izvještavanje o prihodima, reviziju javnog sektora i dr.). Do konca 2006.g. polovica članica MMF-a je preuzela fiskalne standarde. Čak i u članicama koje nisu u cijelosti preuzele standarde primijećen je vidan napredak s obzirom na širok spektar poduzetih reformi u fiskalnoj sferi. Iako je veliki broj zemalja poduzeo reforme poreznih administracija i procesa izrade proračuna i dalje su postojali veliki problemi u preuzimanju standarda. Nerazvijene zemlje su suočene sa problemom kvalitete podataka i jačanja funkcije interne kontrole i eksterne revizije prikupljanja i trošenja javnih fondova, dok su u zemljama u razvitku identificirani problemi u oblasti obuhvata vladinih operacija, definiranja uloge javnih korporacija i prikazivanja njihovih veza sa vladinim sektorom.

CILJEVI I ZNAČAJ FISKALNE TRANSPARENTNOSTI

Kodeks fiskalne transparentnosti MMF-a prihvaćen je globalno od strane međunarodnih financijskih organizacija i institucija kao set međunarodnih standarda koje moraju ispunjavati zemlje s kojima ove institucije imaju programe i suradnju. Nedugo nakon objave prve verzije Kodeks je prihvaćen i od strane međunarodnih revizorskih institucija i agencija za dodjelu kreditnog rejtinga vladama, kao skup standarda potrebnih za osiguranje kredibiliteta vlada u međunarodnim financijama, zaduživanju, investiranju i poslovanju na financijskim tržištima. Široka prihvaćenost međunarodnih standarda fiskalne statistike, a time i standarda fiskalne transparentnosti, temelji se na

⁵ IMF, Manual on Fiscal Transparency, 2007, Washington.

koncenzusu vodećih svjetskih sila i organizacija o značaju fiskalne transparentnosti za efikasnost javne uprave, makroekonomsku stabilnost i ekonomski rast. Budući da su u demokratskim društvima fiskalne informacije i izvještaji vlada ključna poluga nadzora funkcioniranja vlada od strane građana i civilnog sektora stupanj transparentnosti fiskalnih informacija je pokazatelj i stupnja demokratizacije društva.

Polazeći od ciljeva uvođenja standarda fiskalne transparentnosti očigledno je da postoji veliki broj zainteresiranih strana koje mogu da ostvare određene koristi. Pored MMF-a i vlada koristi od primjene Kodeksa fiskalne transparentnosti imaju i investitori, ulagači, vjerovnici, nevladine organizacije i civilno društvo u cjelini, te zakonodavna tijela, akademska i stručna javnost koje sudjeluju u pripremi zakona iz fiskalne sfere⁶.

Fiskalna transparentnost doprinosi međunarodnoj kompatibilnosti nacionalne fiskalne statistike i fiskalnih indikatora, te povećava efikasnost mjera nacionalne makroekonomske politike. Kvalitet ekonomske politike vlada ovisi o tomu da li su informacije o prošlim, sadašnjim i budućim aktivnostima vlada transparentne, sveobuhvatne i pouzdane. Aktualnošću i pouzdanošću podataka fiskalna transparentnost izravno djeluje na smanjenje rizika u donošenju mjera ekonomske i socijalne politike, te omogućava brže reagiranje fiskalnih vlasti u vrijeme kriza.

Primjena međunarodnih standarda fiskalne statistike postaje i preduvjetom kreiranja povoljnijeg ambijenta za ulaganje, početak i vođenje poslovanja. Fiskalna transparentnost smanjuje negativno djelovanje asimetričnosti informacija na investitore i ulagače u državne obveznice, a državama olakšava izlazak na domaća i međunarodna financijska tržišta. Inozemni investitori, bilo da su u pitanju kupovine vladinih obveznica ili je riječ o izravnim investicijama, najčešće se vode kreditnim rejtingom vlada i fiskalnim indikatorima koji proistječu iz izvještaja konsolidirane opće vlade. Transparentnost javnih financija i viši kreditni rejting zemlje pokazatelji su i višeg stupnja odgovornosti vlade, pravne i ekonomske sigurnosti i povjerenja međunarodne zajednice u vladu zemlje⁷.

Primjena međunarodnih standarda u svezi obuhvata izvještavanja opće vlade i transparentnosti prikupljanja i trošenja javnih sredstava pozitivno djeluje na fiskalnu disciplinu, sprječavajući autonomna djelovanja nižih razina vlasti i jačajući fiskalnu koordinaciju u zemlji. Niže razine vlada sve više postaju svjesne da njihov kreditni rejting ne ovisi samo o vlastitoj fiskalnoj poziciji, već, u najvećem dijelu, od kreditnog rejtinga opće vlade koji proistječe iz kvalitete i transparentnosti konsolidiranih izvještaja svih razina vlasti u državi.

Korist od fiskalne transparentnosti vladinih operacija imaju i građani, budući da mogu da nadziru operacije vlada, što povratno, preko demokratskih mehanizama izbora i smjene vlada, djeluje na jačanje odgovornosti vlada i povećanje efikasnosti alokacije javnih resursa u smislu usklađivanja aktivnosti vlada sa potrebama građana.

Proces pristupanja EU ubrzava procese preuzimanja međunarodnih financijskih standarda. Buduće članice treba da pokažu spremnost da izvrše fiskalnu konsolidaciju i prilagodbu u skladu sa kriterijima EU. S druge strane, poštivanje standarda fiskalne transparentnosti Europskoj komisiji olakšava nadzor fiskalne pozicije buduće članice i formuliranje politike EU u fiskalnoj sferi prema novoj članici⁸.

KODEKS FISKALNE TRANSPARENTNOSTI MMF-A

⁶ Ibid. p. 15.

⁷ Više: Petrie, Murray, *Promoting Fiscal Transparency, The Complementary Roles of the IMF, Financial Markets and Civil Society*, Working Paper No. 03/199, IMF, Washington, October 1, 2003.

⁸ Ibid. pp. 8-12.

Fiskalna transparentnost se definira kao „*otvorenost prema javnosti u cjelini u pogledu strukture i funkcija vlade, ciljeva fiskalne politike, računa javnog sektora i projekcija*“. Fiskalna transparentnost podrazumijeva da fiskalne informacije imaju sljedeća obilježja: pouzdanost, sveobuhvatnost, blagovremenost, razumljivost i međunarodnu uporedivost⁹. Prema Kodeksu MMF-a fiskalna transparentnost počiva na četiri stupa:

- I. Jasno razgraničene uloge i nadležnosti
- II. Otvoreni proračunski proces
- III. Objavljivanje informacija u javnosti
- IV. Osiguranje integriteta

Stupovi Kodeksa fiskalne transparentnosti MMF-a su razrađeni u 10 glavnih principa, a principi u 45 standarda fiskalne transparentnosti. Uočeno je da implementacija standarda fiskalne transparentnosti vrlo često predstavlja izazov, pogotovo u nedemokratskim državama ili državama koje su nedavno oslobođene kolonijalizma, centralnog upravljanja ili diktatura, bez razvijene demokratske tradicije, razvijenog civilnog društva, opće svijesti građana i vladinih službenika o poziciji vlade kao servisa građana i nužnosti odgovornosti vlada prema građanima. Imajući to u vidu, preuzimanje standarda fiskalne transparentnosti nerijetko zahtijeva prethodno sprovođenje dubokih reformi, političkih, ekonomskih, administrativnih i socijalnih, a time i dulje vremensko razdoblje implementacije. S obzirom na detektirane poteškoće s kojima se sučavaju države u procesu implementacije standarda fiskalne transparentnosti MMF je pripremio set osnovnih zahtjeva. Potrebno je naglasiti da **set osnovnih zahtjeva MMF-a ne treba smatrati minimumom standarda koje države moraju ispuniti, već početnom točkom u složenom procesu preuzimanja međunarodnih standarda fiskalne transparentnosti**. U daljem tekstu dan je prikaz seta osnovnih zahtjeva MMF-a.

Tablica 1: Osnovni zahtjevi MMF-a¹⁰

I. JASNO RAZGRANIČENE ULOGE I NADLEŽNOSTI	
Princip	Osnovni zahtjevi
1.1. Vladin sektor treba razlučiti od ostatka javnog sektora i ostatka ekonomije, a politike i upravljačke uloge unutar javnog sektora trebaju biti objavljene na jasan način i u javnosti.	<ul style="list-style-type: none"> • Objavljena institucijska tablica jasno pokazuje strukturu javnog sektora, identificirajući sva vladina tijela po razini vlade i javne korporacije. • Objašnjen je obuhvat i svrha svih kvazi-fiskalnih aktivnosti. • Prihodi i nadležnosti su jasno razdijeljene između različitih razina vlade.
1.2. Potrebno je da postoji jasan i otvoren pravni, regulatorni i administrativni okvir za fiskalno upravljanje.	<ul style="list-style-type: none"> • Javni fondovi se ne mogu trošiti bez javno dostupnih dokaza o odlukama zakonodavnog tijela. • Naplata prihoda se temelji na jasnim i lako dostupnim zakonima i regulacijama.
II. OTVORENI PRORAČUNSKI PROCES	
2.1. Pripreme proračuna trebaju slijediti uspostavljeni raspored i biti zasnovane na dobro definiranim ciljevima makroekonomske i fiskalne politike.	<ul style="list-style-type: none"> • Realistični nacrt proračuna se prezentira zakonodavnom tijelu sukladno propisanom rasporedu. • Vjerojatni troškovni efekti novih mjera u vezi rashoda i prihoda su objašnjeni na jasan način. • Osiguran je konzistentan višegodišnji fiskalni okvir, utemeljen na realističnim ekonomskim pretpostavkama.

⁹ Kopits G., Jon C., "Transparency in Government Operations", IMF Occasional Paper No. 158; Washington: International Monetary Fund, 1998. p. 1.

¹⁰ IMF, Manual on Fiscal Transparency, 2007, Washington, p. 124.

Banja Luka: Bana Lazarevića, 78 000 Banja Luka, Tel/fax: +387 51 335 350, E-mail: oma@uino.gov.ba
Sarajevo: Đoke Mazalića 5, 71 000 Sarajevo, Tel:+387 33 279 553, Fax:+387 33 279 625, Web: www.oma.uino.gov.ba

2.2. Potrebno je da postoje jasne procedure za izvršavanje proračuna, nadzor i izvještavanje.	<ul style="list-style-type: none"> • Prihodi, preuzete obveze, plaćanja i otplate se efektivno prate. • Revidirani konačni izvještaji i revizijski izvještaji se prezentiraju zakonodavnom tijelu i objavljuju tijekom godine.
III. OBJAVA INFORMACIJA U JAVNOSTI	
3.1. Javnost treba biti upoznata sa sveobuhvatnim informacijama o prošlim, tekućim i projektiranim fiskalnim aktivnostima i glavnim fiskalnim rizicima.	<ul style="list-style-type: none"> • Proračunska dokumentacija pokriva sve proračunske i vanproračunske aktivnosti centralne vlade, fiskalnu poziciju vlada nižih razina uprave i financije javnih korporacija. • Objavljene informacije o centralnoj vladi uključuju detalje o njenom dugu, značajnoj financijskoj imovini i prirodnim resursima i ostalim obvezama, te potencijalnim obvezama.
3.2. Fiskalne informacije se trebaju prezentirati na način da se olakša analiza politika i promovira odgovornost.	<ul style="list-style-type: none"> • Glavni prijedlozi i ekonomska pozadina proračuna su pojašnjeni u javnosti na jasan način. • Prihodi, rashodi i financiranje se prikazuje na bruto osnovi, a rashodi se klasificiraju po ekonomskoj, funkcionalnoj i administrativnoj osnovi. • Rezultati programa centralne vlade se prezentuju zakonodavnim tijelima.
3.3. Vlade se trebaju obvezati na blagovremenu objavu fiskalnih informacija.	<ul style="list-style-type: none"> • Postoji pravna obveza blagovremene objave informacija.
IV. OSIGURANJE INTEGRITETA – osnovni zahtjevi	
4.1. Fiskalni podaci trebaju zadovoljiti prihvaćene standarde kvalitete podataka.	<ul style="list-style-type: none"> • Računovodstvene politike usklađene su sa općeprihvaćenim računovodstvenim standardima. • Konačni izvještaji su u cijelosti usklađeni sa proračunskim stavkama i fiskalni agregatni rezultati su uspoređeni sa prethodnim prognozama. • Zemlje poštuju standarde GDDS, ukoliko nisu u mogućnosti da ispune standarde SDDS¹¹.
4.2. Fiskalne aktivnosti trebaju biti podložne efektivnom internom nadzoru i zaštiti.	<ul style="list-style-type: none"> • Standardi za nabavke, financijske transakcije koje uključuju javni sektor i etičko ponašanje javnih službenika su jasni, dostupni javnosti i podložni nadzoru. • Interne revizijske procedure su jasne.
4.3. Fiskalne informacije trebaju biti predmetom eksternog pregleda.	<ul style="list-style-type: none"> • Nacionalno revizijsko tijelo, koje je neovisno o izvršnoj vlasti, osigurava blagovremene izvještaje (minimalno na godišnjoj osnovi) zakonodavnim tijelima i javnosti o financijskom integritetu vladinih izvještaja.

ZAHTJEVI EUROPSKE UNIJE

¹¹ MMF je razvio dva seta standarda za diseminaciju fiskalnih informacija: (i) opće standarde za diseminaciju podataka - GDDS (*General Data Dissemination Standard*) namijenjene svim članicama MMF-a i (ii) posebne standarde za diseminaciju podataka - SDDS (*Special Data Dissemination Standard*) za članice koje žele poslovati na međunarodnim burzama. Standardima SDDS i GDDS se propisuje obuhvat objavljenih izvještaja i informacija u smislu razina vlada čije su fiskalne operacije uključene u izvještaj, sadržinu izvještaja i informacija, izvještajna razdoblja za svaku razinu vlade (mjesec, kvartal, godina), rokove objave nakon isteka izvještajnog razdoblja. Pored zahtjeva za blagovremenom objavom, standardi SDDS i GDDS uključuju i druge zahtjeve koji se odnose na pristup informacijama, kvalitetu i integritet podataka i statistike.

Poštivajući načelo subsidijarnosti, jedno od temeljnih načela funkcioniranja složene strukture EU, članicama su ostavljene široke nadležnosti u području fiskalne politike i upravljanja proračunom. Međutim, bez obzira na zadržane nadležnosti, buduće članice su obvezne da izvrše određena fiskalna prilagođavanja sukladno predpristupnim obvezama, ali i u oblastima koje nisu pomenute kao predpristupna obveza u cilju ispunjenja obveza iz Pakta stabilnosti i rasta (engl. SGP- *Stability and Growth Pact*). Za to postoji nekoliko razloga. *Prvo*, buduće članice su dužne da vrše fiskalna prilagođavanja kako bi ispunile ciljeve makroekonomske i fiskalne konvergencije, zadane Ugovorom o osnutku EU, u duljem vremenu prije ulaska u EU. Vlada mora dokazati da je sposobna uskladiti fiskalne operacije sa pravilima EU i postići političke i ekonomske prioritete unutar zadanih fiskalnih i proračunskih ograničenja koje nameće članstvo u EU. *Drugo*, vlada mora osigurati da se njene odluke efektivno i efikasno implementiraju. Efikasna implementacija odluka na razini države predstavlja temelj za efektivno funkcioniranje buduće članice u EU. *Treće*, stupanj fiskalne odgovornosti buduće članice determinira odnose sa članicama i institucijama EU i izravno utječe na stupanj povjerenja EU prema budućoj članici. *Četvrto*, nužno je da sustav upravljanja financijama i proračunom omogući efikasno i efektivno korištenje pretpristupnih fondova EU, u skladu sa ciljevima i prioritetima. Neefikasnost u upravljanju pretpristupnim fondovima EU može da ugrozi proces pristupanja EU posredno i neposredno. Zahvatanjem manje sredstava iz fondova EU od planiranog iznosa planirani prioriteti (aktivnosti, projekti, investicije, razvitak institucija i dr.) neće biti ispunjeni, što će usporiti ekonomski razvitak, ugroziti realizaciju zacrtane dinamike fiskalne konsolidacije i, na koncu, usporiti ukupni proces pridruživanja. Slabo i neefikasno upravljanje fondovima EU izravno podriva povjerenje članica i institucija EU u operativnost, odgovornost i kredibilitet buduće članice, što može trajno ugroziti proces pridruživanja ili ga za određeno vrijeme odložiti¹².

Sprovođenje fiskalnih reformi i prilagođavanja fiskalnog sustava i politike pravilima EU podrazumijeva redefiniranje postojeće fiskalne arhitekture buduće članice. To uključuje nadogradnju i preustroj postojećih (npr. statistike, ministarstva financija i ministarstva poljoprivrede, carinske i porezne/PDV administracije) i uspostavu novih institucija (npr. za povlačnje europskih fondova i njihovu distribuciju, za reviziju potrošnje fondova), te redefiniranje sustava veza i mehanizama koordinacije unutar fiskalnog sustava. Pored toga, potrebno je uspostaviti i relacije sa institucijama EU. Redefiniranje fiskalnog sustava i povezivanje sa EU podrazumijeva i izmjenu fiskalnih nadležnosti razina vlada.

Proces prilagođavanja pravilima EU u fiskalnoj sferi zahtijeva značajno vrijeme. Tijekom tog procesa EU sprovodi redoviti nadzor ispunjenja obveza vodeći se određenom matricom zahtjeva koja uključuje sljedeće segmente (Tablica 2): pravni i institucijski okvir, srednjoročni fiskalni okvir, proces pripreme proračuna, proračunsko upravljanje politikama i programima javnog investiranja, izvršenje i nadzor proračuna, računovodstvo i izvještavanje, financijsku kontrolu, javne nabavke, vanjsku reviziju i uspostavu potrebnih institucijskih kapaciteta za nadogradnju sustava proračuna i financijskog upravljanja¹³.

Tablica 2: Osnovni zahtjevi EU u sferi proračuna i fiskalnog upravljanja

Pravni i institucijski okvir

Jasno su definirani principi javnog proračuna u ustavu, zakonu o proračunu i povezanim propisima:

- jasna, transparentna i sveobuhvatna definicija javnog novca,
- upravljanje svim javnim fondovima se propisuje zakonom,
- uspostavljen je odnos između parlamenta i vlade u pitanjima proračuna,
- definirana su pravila i procedure međuvladinih fiskalnih odnosa,

¹² Više o tome: Allen R., "Budgetary and financial management reform in Central and Eastern Europe", chapter in "Models of Public Budgeting and Accounting Reform", OECD Journal on Budgeting, Volume 2, Supplement 1, OECD, 2002, pp. 81 - 82.

¹³ Ibid. 96-100.

- osigurana je sveobuhvatnost proračuna,
- definirane su različite vrste proračunskih korisnika, poduzeća i agencije, i uspostavljene su veze između njih i proračuna,
- osigurana je pravna osnova za izradu i izvršenje proračuna, te za nadležnosti i ovlasti ministarstva financija.

Parlament mora biti u mogućnosti da nadzire proračun i da mijenja fiskalnu politiku.

Komiteti za proračun i financije se moraju uspostaviti ili ojačati.

Uspostaviti veze između parlamenta i državne revizije.

Vanproračunski fondovi i EU fondovi (pretpristupna pomoć) moraju biti uključeni u proračun države.

Srednjoročni fiskalni okvir

Buduće članice su dužne da osiguraju proračunske informacije, fiskalne ciljeve, makroekonomske i fiskalne projekcije u srednjoročnom okviru. Ovo je pripremna faza za izradu programa stabilnosti ili konvergencije kada postanu punopravne članice.

Prilikom izrade srednjoročnog fiskalnog okvira potrebno je primjenjivati metodologiju i standarde fiskalne statistike EU (ESA95).

Prilikom podnošenja projekata koji bi se trebali financirati iz pretpristupnih fondova EU buduća članica je obvezna koristiti srednjoročni okvir.

Proces pripreme proračuna

Potrebno je da postoje razrađene procedure za pripremu proračuna.

Proračun se treba podnijeti parlamentu na razmatranje u određenom roku u određenom obliku.

Proračun treba uključiti proračunska ograničenja, ciljeve fiskalne politike, makroekonomski okvir, proračunske politike i glavne fiskalne rizike, jasan plan rashoda, vezu između rashoda i institucija, ciljeva i aktivnosti, financiranje novih aktivnosti, hijerarhiju odgovornosti institucija i osoba kojima su povjereni javni fondovi, jasno naznačene izdatke.

Stil i format nacrtu proračuna treba biti pristupačan za građane, medije i parlamente.

Proračunsko upravljanje politikama i programima javnog investiranja

Vlada ima kapacitete za višegodišnje planiranje kapitalnih projekata, uključujući kapacitete za koordinaciju između različitih institucija i razina vlada, izradu procedure sufinanciranja i tehničke i ekonomske procjene projekata i programa.

Administrativne procedure za pripremu i odobrenje proračuna kapitalnih ulaganja trebaju biti integrirane sa operativnim rashodima.

Izvršenje i nadzor proračuna

Ministarstvo financija je u stanju da uspostavlja ograničenja rashoda i da ih sprovodi, da nadzire i kontrolira trošenje tijekom godine koristeći jedinstven finansijski sustav računa.

Parlament i vijeće ministara trebaju imati nadležnosti za pregled razdobljeičnih izvještaja o finansijskim učincima u odnosu na proračun i za izmjenu ciljeva i politika u slučaju novih i neočekivanih ekonomskih ili finansijskih okolnosti.

Upravljanje novcem i plaćanjima treba se sprovoditi putem jedinstvenog trezorskog računa i pod kontrolom ministarstva financija.

Računovodstvo i izvještavanje

Na nacionalnom planu mora postojati jedinstven set klasifikacija za proračune i računovodstvo.

Računovodstvena pravila treba uskladiti sa standardima EU.

Fiskalno izvještavanje treba biti pravodobno, sveobuhvatno i pouzdano, sa iskazivanjem odstupanja u odnosu na proračun.

Potrebno je uspostaviti procedure evaluacije efektivnosti i efikasnosti politika i programa rashoda, uključujući i rashode financirane EU fondovima.

Financijska kontrola

Postoji koherentna i sveobuhvatna legislativa za finansijsku ili internu kontrolu.

Primjenjuju se računovodstveni i standardi revizije, opseg revizije uključuje i agencije uspostavljene u vezi EU fondovima, postoje procedure za kontrolu javnih nabavki i kontrolu

<p>javnih prihoda, uspostavljena je <i>ex ante</i> kontrola obveza i plaćanja. Uspostavljen je sustav interne revizije / inspektorat, funkcionalno neovisan, sa utvrđenim mandatom, utemeljen na međunarodnim standardima revizije.</p>
<p>Javne nabavke</p> <p>Usvojena je legislativa za javne nabavke i uspostavljena je centralna agencija sa ovlaštenjima da kreira i implementira politiku. Uspostavljen je efektivan sustav rješavanja žalbi. Striktno sprovođenje propisa je osigurano efektivnim internim kontrolama i mehanizmima interne revizije.</p>
<p>Vanjska revizija</p> <p>Uspostavljena je državna revizija sa jasnim nadležnostima za reviziju svih javnih i zakonom utemeljenih fondova i resursa, tijela i subjekata, uključujući i EU resurse. Državna revizija treba da koristi INTOSAI standarde kompatibilne sa EU standardima, da posjeduje operativnu i funkcionalnu neovisnost, dovoljno resursa i obučenog osoblja. Državna revizija treba da izrađuje izvještaje na bazi činjenica i fer pristupom, pravodobno ih dostavlja parlamentu i vladi.</p>
<p>Kapaciteti za nadogradnju sustava proračuna i financijskog upravljanja</p> <p>Potrebno je usvojiti koherentnu strategiju za promjene u fiskalnom sustavu i potrebno je da postoji spremnost za promjene na najvišoj razini. Potrebno je ustrojiti posebnu jedinicu odgovornu za modernizaciju proračunskog sustava i njegovo usklađivanje sa EU konceptima i procedurama, adekvatno je pozicionirati u strukturi vlade, dodijeliti nadležnosti i dovoljan broj profesionalnih, visoko obrazovanih, obučenih, efikasnih i motiviranih službenika.</p>

KODEKS MMF-A VS. ACQUIS

Analizirajući pojedinačne zahtjeve EU u području proračuna i fiskalnog upravljanja (Tablica 2) može se zaključiti da su zahtjevi EU kompatibilni sa standardima fiskalne transparentnosti MMF-a. Moguće je identificirati četiri oblasti fiskalne transparentnosti koje su istodobno od velike važnosti i za MMF i za ispunjenje zahtjeva EU:

- i. uspostava srednjoročnih proračunskih okvira
- ii. sveobuhvatno uključivanje izvanproračunskih aktivnosti
- iii. efektivno računovodstvo, izvještavanje i nadzor
- iv. jačanje međuvladinih fiskalnih odnosa¹⁴.

Ukoliko se analiziraju obveze iz *acquis-a* sa Kodeksom fiskalne transparentnosti MMF-a standarde fiskalne transparentnosti nalazimo u šest poglavlja¹⁵: Poglavlje 16 – Oporezivanje, Poglavlje 17 – Ekonomska i monetarna unija, Poglavlje 18 – Statistika, Poglavlje 22 – Regionalna politika i koordinacija strukturalnih elemenata, Poglavlje 32 – Financijska kontrola, Poglavlje 33 – Financijske i proračunske odredbe

Poredeći zahtjeve Kodeksa i pomenutih poglavlja *acquis-a* da se zaključiti da ne postoji suštinska razlika između ova dva seta standarda, već da se oni međusobno dopunjuju, na sličan način kao što postoji komplementarnost između Kodeksa i standarda OECD, UN, IFAC-a i dr. U biti, standardi Kodeksa i zahtjevi *acquis-a* su fokusirani na iste ciljeve – **da se postigne puna transparentnost javnih financija**. Ova dva seta standarda se *de facto* razlikuju u samo dvije stvari: u razini ciljne interesne grupe i obveznosti. Cilj MMF-a jeste da se primjenom standarda Kodeksa osigura puna odgovornost nacionalne vlade prema građanima za javna sredstva koja su im dana na upravljanje. S druge strane, standardima fiskalne transparentnosti iz *acquis-a* se želi

¹⁴ Allan, W., Parry T., *Fiscal Transparency in EU Accession Countries: Progress and Future Challenges*, Working Paper No. 03/163, IMF, Washington, August 1, 2003.

¹⁵ Izvor: www.europa.eu

Banja Luka: Bana Lazarevića, 78 000 Banja Luka, Tel/fax: +387 51 335 350, E-mail: oma@uino.gov.ba
Sarajevo: Đoke Mazalića 5, 71 000 Sarajevo, Tel:+387 33 279 553, Fax:+387 33 279 625, Web: www.oma.uino.gov.ba

osigurati usklađivanje nacionalne fiskalne politike sa ukupnim makroekonomskim ciljevima Unije. Stoga, može se zaključiti da se u fokusu Kodeksa nalaze ciljevi građana određene zemlje, odnosno efikasnost alokacije javnih resursa na nacionalnoj razini, a u fokusu *acquis-a* financiranje institucija EU i funkcioniranje EU. Drugo, Kodeks MMF-a predstavlja okvir za koji se države dragovoljno opredjeljuju, usmjeravajući fiskalne reforme prema standardima Kodeksa, dok su zahtjevi *acquis-a* formalno-pravne naravi, jer proistječu iz ugovornog odnosa buduće članice i EU na putu do punopravnog članstva.

MEĐUNARODNI UGOVORI BIH U SFERI FISKALNE STATISTIKE

Pretpristupne obveze budućih članica EU podrazumijevaju obveze koje proistječu iz Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju. Odredbama Sporazuma iz područja statistike¹⁶ se nalaže Bosni i Hercegovini da sa EU uspostavi suradnju u oblasti statistike, te da izradi i uspostavi efikasne i održive statističke sustave kojima se mogu osigurati uporedivi, pouzdani, objektivni i točni podaci potrebni za planiranje i praćenje procesa tranzicije i reforme u BiH. Na koncu, u procesu preuzimanja *acquis-a* BiH je dužna da izvrši harmonizaciju statističkog sustava sa osnovnim statističkim načelima UN-a, Kodeksom statističke prakse EU i odredbama europskog prava u oblasti statistike. Obveze iz sfere fiskalne statistike nalaze se i u dokumentu o Europskom partnerstvu kao europski standard. U kratkom roku fiskalne vlasti u BiH imaju obvezu da poboljšaju kvalitet i obuhvat statistike konsolidiranih vladinih izvještaja. U srednjem roku BiH treba „*razviti pouzdanu ekonomsku statistiku i izgraditi institucionalne kapacitete koji će biti sposobni da proizvedu i objave osnovne statističke podatke harmonizirane sa europskim standardima, posebice u području nacionalnih računa, poljoprivrede, makroekonomske i poslovne statistike, te socijalne statistike, uključujući obrazovanje, statistiku radne snage i zdravstva*“.¹⁷ Obveze u području fiskalne statistike iz *stand-by* aranžmana sa MMF-a su koherentne sa zahtjevima EU. Fiskalne vlasti treba da osiguraju učinkoviti upravljački i politički sustav u sferi fiskalne politike, koji bi trebao doprinijeti stabilnosti i održivosti fiskalnog i makroekonomskog sustava kako bi BiH mogla da na vrijeme servisira svoje obveze prema MMF-u, i, na drugoj strani, osigurati ispunjavanje ekonomskih uvjeta za primitak u članstvo EU (tzv. kriterija iz Maastichta). Pored toga, potrebno je razviti statističke i analitičke kapacitete fiskalnih vlasti na svim razinama u BiH, što uključuje i preuzimanje metodologije statistike vladinih financija MMF-a (GFS¹⁸), te statističkih klasifikacija i metodologija EUROSTAT-a u sferi fiskalne statistike. Preuzimanjem međunarodnih statističkih metodologija u sferi fiskalne statistike BiH će osigurati tehničku platformu nužnu za nadzor i redovite kvartalne preglede ispunjavanja obveza prema MMF-a. U srednjem roku očekuje se da će BiH reformom fiskalne statistike unaprijediti kvalitet fiskalnih izvještaja u mjeri potrebnoj da se pokazatelji fiskalne pozicije opće vlade BiH kao potencijalne članice mogu porediti sa pokazateljima članica EU.

ZAKLJUČAK

Izbor „europskog puta“, objava uvjeta Europskog partnerstva i stupanje na snagu Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju sa EU nameću vlastima u BiH novu kvalitetu i tempo odvijanja reformi i u fiskalnoj sferi u BiH. Novu šansu za ubrzanje suštinskih reformi u fiskalnom sektoru i javnoj upravi u cjelini predstavlja potpisivanje *stand-by* aranžmana sa MMF-om.

Preuzimanjem obveza iz Europskog partnerstva, potpisivanjem Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju EU i *stand-by* aranžmana sa MMF-om vlasti u BiH su se obvezale da će u skorijoj budućnosti preuzeti međunarodne standarde financijske i fiskalne statistike MMF-a i EU, čiji značajan segment predstavljaju i standardi fiskalne transparentnosti.

¹⁶ Ibid. Čl. 88.

¹⁷ Council Decision of 18 February 2008 on the principles, priorities and conditions containing in the European Partnership with Bosnia and Herzegovina and repealing Decision 2006/55/EC, OJ L 80, 19.3.2008.

¹⁸ Government Finance Statistics, Manual, International Monetary Fund, 2001.

Banja Luka: Bana Lazarevića, 78 000 Banja Luka, Tel/fax: +387 51 335 350, E-mail: oma@uino.gov.ba
Sarajevo: Đoke Mazalića 5, 71 000 Sarajevo, Tel:+387 33 279 553, Fax:+387 33 279 625, Web: www.oma.uino.gov.ba

Studije o fiskalnom prilagođavanju novih članica EU su pokazale da postoji međusobna interakcija efekata ostvarenih primjenom standarda Kodeksa i zahtjeva *acquis-a*. S obzirom da zahtjevi iz *acquis-a* predstavljaju minimum koji EU traži od budućih članica očigledno je da je Kodeks MMF-a znatno detaljniji i opsežniji u odnosu na zahtjeve EU. Iz ovoga implicira da ispunjenje standarda MMF-a ne vodi samo ispunjenju minimalnih zahtjeva EU, već i fiskalnih pravila za ulazak u euro-zonu. Analize fiskalne transparentnosti (ROSC) koje je MMF vršio u vrijeme pred ulazak novih članica EU¹⁹ su pokazale da je opredjeljenje za punopravno članstvo u EU djelovalo kao katalizator ukupnog procesa prilagođavanja fiskalne politike tih zemalja standardima MMF-a. S druge strane, pozitivni izvještaji MMF-a o procjeni ispunjenosti standarda Kodeksa za EU predstavljaju najbolji signal da izvršenje obveza iz *acquis-a* nije samo formalne naravi, već da je buduća članica izvršila suštinske reforme fiskalnog sustava. U istom svjetlu se može promatrati i interakcija između *stand-by* aranžmana BiH sa MMF-om i Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju sa EU. Premda iskustva MMF-a pokazuju da je u velikom broju zemalja preuzimanje MMF-ovih standarda fiskalne statistike predstavljalo prvi korak ka kompilaciji nacionalne fiskalne statistike opće vlade sa standardima EU dane okolnosti nameću drugačiju dinamiku sprovođenja sveobuhvatne reforme fiskalne statistike u BiH, tj. paralelno usklađivanje i sa standardima MMF-a i zahtjevima EU.

S obzirom na značaj transparentnosti javnih financija za demokratizaciju društva proces reforme javnih financija u BiH ne treba promatrati isključivo kroz prizmu fiskalne konsolidacije, zatvaranja proračunskog deficita BiH i prevazilaženja fiskalnih dubioza, već i kao šansu za ubrzan razvitak demokracije i svijesti civilnog društva i unaprjeđenje odgovornosti vladinih struktura unutar BiH. To bi, u konačnici, pored javnih financija trebalo relaksirati i političke odnose unutar BiH.

LITERATURA

- Antić D., "Objava fiskalnih informacija u skladu sa međunarodnim standardima fiskalne statistike", zbornik radova, 13. međunarodni simpozij "Računovodstvena profesija u BiH - stanje, potrebe, perspektive", Neum 16-18 IX 2010, Udruženje računovođa i revizora FBiH, Sarajevo, str. 143-170.
- Antić D., „Preuzimanje međunarodnih standarda fiskalne transparentnosti u BiH“, zbornik radova“, 5. međunarodni simpozij „Institucionalni okvir i realne pretpostavke za reformu financijskog sustava BiH sukladno standardima Europske komisije“, Međugorje, 23-24. rujan 2010, FIRCON, Mostar, str. 217-238.
- Allan, W., Parry T., "Fiscal Transparency in EU Accession Countries: Progress and Future Challenges", Working Paper No. 03/163, IMF, Washington, August 1, 2003.
- Allen R., "Budgetary and financial management reform in Central and Eastern Europe", chapter in "Models of Public Budgeting and Accounting Reform", OECD Journal on Budgeting, Volume 2, Supplement 1, OECD, 2002, pp. 81 - 113.
- IMF, GFS Manual 2001, Washington
- IMF, Manual on Fiscal Transparency, Washington, 2007.
- Jarmuzek M., Polgar E.K., Matousek R., Hölscher J., "Fiscal Transparency in Transition Economies", Studies & Analysis 328, Center for Social and Economic Research, Warsaw, July 2006.
- Kopits G., Jon C., "Transparency in Government Operations", IMF Occasional Paper No. 158; Washington: International Monetary Fund, 1998.
- OECD, Best Practice for Budget Transparency, 2002.
- Petrie, Murray, "Promoting Fiscal Transparency, The Complementary Roles of the IMF, Financial Markets and Civil Society", Working Paper No. 03/199, IMF, Washington, October 1, 2003.

¹⁹ Vid. izvještaje ROSC za nove članice EU u razdoblju 2002-2003 na www.imf.org.

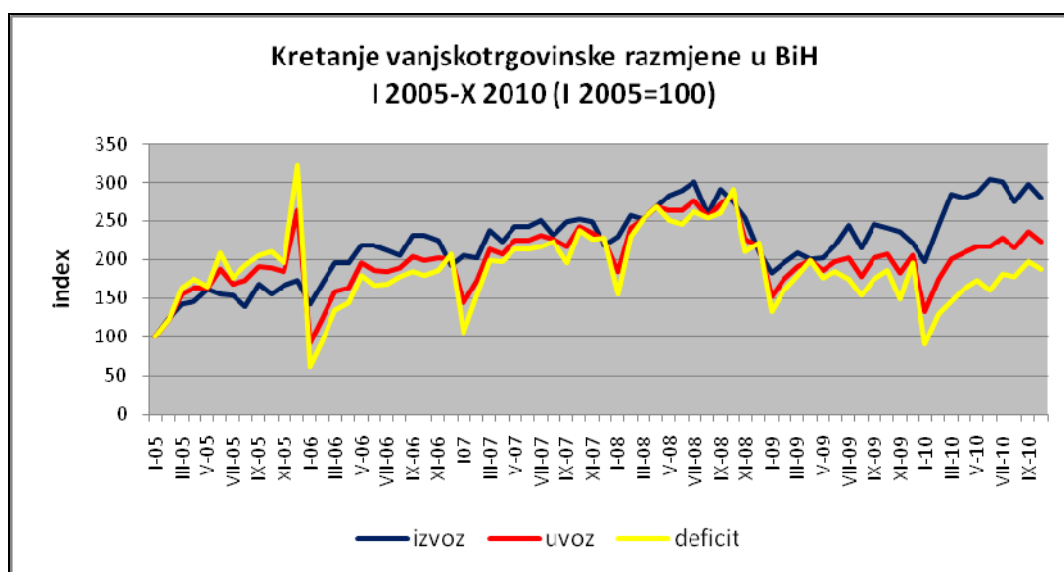
Pregled robne razmjene za razdoblje siječanj-listopad 2010.godine

(autor: Mirela Kadić)

UVOD

Analiza robne razmjene u razdoblju siječanj - listopad tekuće godine predstavlja nastavak analiza objavljenih u prethodnim brojevima Biltena.

U ovom broju Odjeljenja osvrnut ćemo se na uticaj globalnih ekonomskih kretanja na robnu razmjenu BiH sa inozemstvom. Za potrebe ovog osvrta koristit ćemo podatke o osnovnim vanjskotrgovinskim veličinama za prvih deset mjeseci tekuće, kao i nekoliko prethodnih godina.

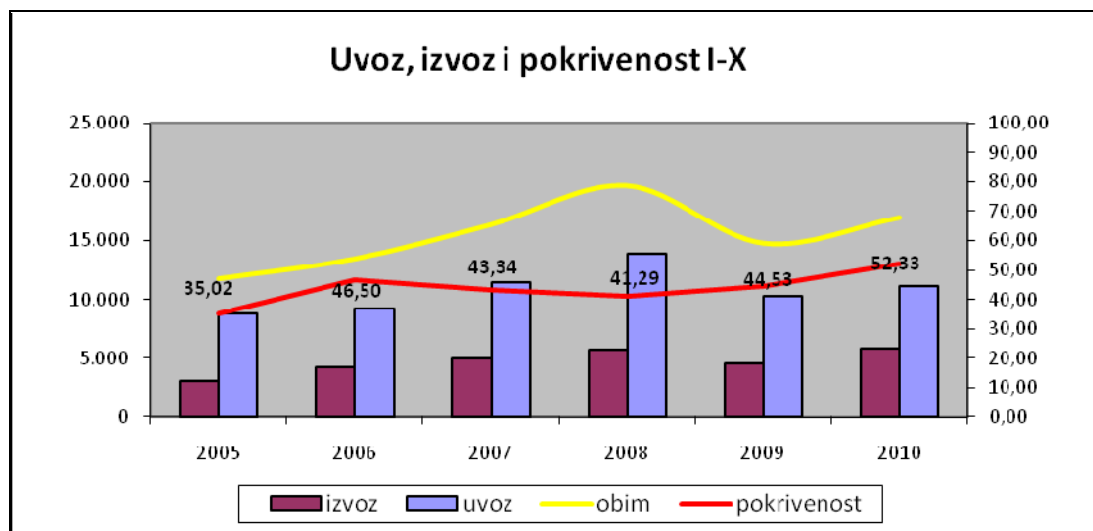
Grafikon 1

Grafikon 1 pokazuje kretanje uvoza, izvoza i deficita u razdoblju od siječnja 2005. do listopada 2010. godine, gdje siječanj 2005. predstavlja bazu. Na grafikonu 1 primjećujemo distorzivno kretanje svih krivih u zadnjem kvartalu 2008. godine, koje se nastavilo i u 2009. U drugoj polovici 2009. godine kriva izvoza bilježi značajan rast, dok kriva uvoza i dalje bilježi stagnantno kretanje. Najveća mjesečna vrijednost uvoza zabilježena od siječnja 2005. godine je vrijednost uvoza za listopad 2008.godine, a iznosila je nešto preko 1,5 milijardi KM. Najniže vrijednosti uvoza po pravilu se bilježe u prvom kvartalu, točnije u mjesecu siječnju, pa je tako najniža vrijednost uvoza od siječnja 2005. zabilježena u siječnju 2006.godine (503 mil KM) i siječnju ove godine (719 mil KM). S druge strane, najveća vrijednost izvoza od januara 2005.godine zabilježena je u mjesecu lipnju ove godine.

I-X	2006/2005	2007/2006	2008/2007	2009/2008	2010/2009
Izvoz	39,75%	15,47%	15,90%	-20,44%	27,68%
Uvoz	5,27%	23,88%	21,67%	-26,23%	8,63%
Obujam	14,22%	21,21%	19,92%	-24,54%	14,50%
Deficit	-13,31%	31,18%	26,08%	-30,30%	-6,66%
Pokrivenost	32,75%	-6,78%	-4,74%	7,85%	17,53%

Tablica 1

Izvoz se za prvih deset mjeseci tekuće godine u usporedbi sa istim razdobljem prethodne godine povećao za 27,68%, a uvoz za svega 8,63%. Deficit se, sukladno tome, značajno smanjio, pa je tako za prvih deset mjeseci ove godine iznosio 5,3 mlrd KM, dok je isti podatak za deset mjeseci 2008. godine bio 8,15 mlrd KM. Cjelokupan obujam razmjene porastao je za 14,5%²⁰, što i nije pretjerano ohrabrujući podatak ako imamo u vidu činjenicu da je obim za prvih deset mjeseci prošle godine, u odnosu na isto razdoblje 2008. godine (pretkrizna godina), opao za skoro 25%.

Grafikon 2

Crvena kriva na grafikonu 2 pokazuje pokrivenost uvoza izvozom u prvih deset mjeseci od 2005. godine. Kao što vidimo, najveća pokrivenost je ostvarena tokom prvih deset mjeseci 2010. i iznosi 52,33%. Obujam razmjene (žuta kriva), kao što smo rekli, još uvijek nije dosegao vrijednost iz 2008. godine, isključivo zahvaljujući vrijednostima uvoza. Međutim, prema sezonskim shemama kretanja, najveće vrijednosti uvoza bile su ostvarene u posljednjim kvartalima (osim u 2008), pa stoga konačnu sliku robne razmjene u 2010. godini možemo stvoriti tek nakon što dobijemo podatke za cijelu godinu.

STRUKTURA ROBNE RAZMJENE

Izvoz

Izvoz je u odnosu na prošlu godinu porastao za 27,68%. Grupe proizvoda koje su u prvih deset mjeseci ove godine ostvarile najznačajniji rast izvoza su: 'bazni metali i proizvodi' (51,53%), 'proizvodi mineralnog porijekla' (43,69%), 'proizvodi kemijske industrije' (46,8%), 'razni proizvodi' (od čega se najveći dio odnosi na izvoz namještaja) 24,59%, te grupa 'celuloza, papir i karton' 29,79%. Tablica 2 prikazuje deset grupa proizvoda najznačajnijih po veličini njihovog udjela u ukupnom izvozu, njihovu pokrivenost uvoza izvozom, udio u ukupnom izvozu, te rast u odnosu na prethodnu godinu. Stopu rasta izvoza veću od prosječne (grafikon 3) ostvarena je unutar grupa proizvoda biljnog porijekla, grupe 'koža i krzno', no udio ovih grupa zajedno u ukupnom izvozu nije toliko značajan (3,26%). Izvoz 'tekstila i tekstilnih proizvoda' zabilježio je pad u prvih deset mjeseci tekuće godine (3,61%), kao i prethodne (4,76%)

²⁰ Posljednje projekcije Svjetske trgovinske organizacije za 2010. predviđaju rast svjetskog obima robne razmjene od 13,5% (dostupno na: http://www.wto.org/english/news_e/news10_e/stts_01dec10_e.htm)

GRUPE PROIZVODA PO HSC (WTO) ²¹		POKRIVENOST			UDIO (IZVOZ)			IZVOZ (RAST)	
IZVOZ		2008.	2009.	2010.	2008.	2009.	2010.	09/08	10/09
UKUPNO		41,29%	44,53%	52,33%	100%	100%	100%	-20,44%	27,68%
1	BAZNI METALI I PROIZVODI	90,51%	97,17%	130,95%	27,60%	19,12%	22,69%	-44,89%	51,53%
2	PROIZ. MINERALNOG PORIJEKLA	27,98%	44,08%	45,29%	11,87%	15,49%	17,43%	3,82%	43,69%
3	STROJEVI, APARATI, UREĐAJI	31,77%	33,74%	40,68%	12,21%	11,19%	9,75%	-27,07%	11,18%
4	RAZNI PROIZVODI	153,59%	196,85%	252,17%	7,81%	9,71%	9,48%	-1,09%	24,59%
5	PROIZ. KEMIJSKE INDUSTRIJE	30,89%	25,68%	35,90%	6,37%	5,93%	6,81%	-25,94%	46,80%
6	DRVO I PROIZVODI OD DRVETA	237,36%	263,32%	274,38%	7,45%	7,30%	5,97%	-21,96%	4,31%
7	OBUĆA, ŠEŠIRI, KAPE	151,66%	156,40%	177,57%	5,43%	6,37%	5,80%	-6,64%	16,30%
8	TEKSTIL I TEKSTILNI PROIZVODI	45,31%	48,50%	44,77%	4,93%	5,90%	4,46%	-4,76%	-3,61%
9	PREHRAMBENE PRERAĐEVINE	15,13%	16,77%	18,62%	3,08%	4,24%	3,67%	9,62%	10,45%
10	CELULOZA, PAPIR I KARTON	38,00%	42,51%	54,17%	2,12%	2,76%	2,81%	3,88%	29,97%

Tablica 2

Uvoz

Uvoz je u prvih deset mjeseci ove godine rastao za svega 8,63%. Rast za prvih šest mjeseci iznosio je skromnih 4,45%, dok je za treći kvartal bio 16,8%²². Najznačajniji rast ostvaren je unutar grupa 'proizvodi mineralnog porijekla' (39,58%), 'bazni metali i proizvodi' (12,44%), 'proizvodi biljnog porijekla' (11,81%), te grupe 'plastične mase, guma i kaučuk' (10,65%). Zabrinjavajuća činjenica, s druge strane, je pad uvoza kapitalnih dobara, grupe 'strojevi, aparati, uređaji' (7,79%) i 'transportna sredstva' (5,41%). Najlošija pokrivenost, a ujedno i ona koja najviše zabrinjava, i dalje je kod grupe prehrambenih proizvoda (tek 18,62%).

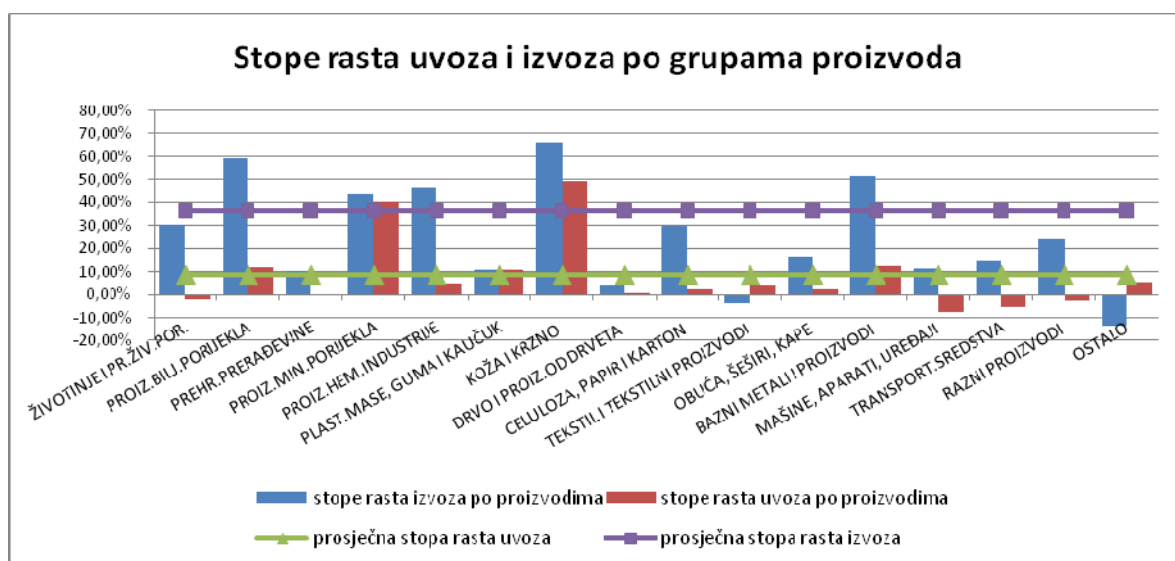
GRUPE PROIZVODA PO HSC (WTO)		POKRIVENOST			UDIO (UVOZ)			UVOZ (RAST)	
UVOZ		2008.	2009.	2010.	2008.	2009.	2010.	09/08	10/09
UKUPNO		41,29%	44,53%	52,33%	100%	100%	100%	-26,23%	8,63%
1	PROIZV. MINERALNOG PORIJEKLA	27,98%	44,08%	45,29%	17,51%	15,64%	20,14%	-34,10%	39,85%
2	STROJEVI, APARATI, UREĐAJI	31,77%	33,74%	40,68%	15,87%	14,77%	12,54%	-31,34%	-7,79%
3	PREHRAMBENE PRERAĐEVINE	15,13%	16,77%	18,62%	8,41%	11,27%	10,32%	-1,07%	-0,52%
4	PROIZ. HEMIJSKE INDUSTRIJE	30,89%	25,68%	35,90%	8,51%	10,27%	9,93%	-10,91%	5,01%
5	BAZNI METALI I PROIZVODI	90,51%	97,17%	130,95%	12,59%	8,76%	9,07%	-48,67%	12,44%
6	TRANSPORTNA SREDSTVA	13,15%	16,57%	20,06%	8,04%	6,48%	5,65%	-40,53%	-5,41%
7	PLAST. MASE, GUMA I KAUČUK	17,88%	18,08%	18,10%	4,81%	5,33%	5,43%	-18,25%	10,65%
8	TEKSTIL I TEKSTILNI PROIZVODI	45,31%	48,50%	44,77%	4,49%	5,42%	5,21%	-11,04%	4,42%
9	OSTALO	24,09%	28,96%	23,77%	4,60%	4,99%	4,84%	-20,11%	5,54%
10	PROIZ. BILJ. PORIJEKLA	9,22%	14,64%	20,81%	4,29%	4,26%	4,39%	-26,69%	11,81%

Tablica 3

²¹ Harmonizovani sistem kodova Svjetske trgovinske organizacije

²² Treći kvartal u 2010. g u poređenju sa istim kvartalom prethodne godine

Grafikon 3

Na grafikonu 3 predstavljene su stope rasta uvoza i izvoza po različitim grupama proizvoda za prvih deset mjeseci tekuće godine, kao i prosječna stopa rasta uvoza i izvoza za isto razdoblje.

UMJESTO ZAKLJUČKA

U prvih deset mjeseci 2010. godine u odnosu na isto razdoblje prethodne zabilježena su sljedeća kretanja u robnoj razmjeni Bosne i Hercegovine sa inozemstvom:

- Rast izvoza za 27,68%
- Rast uvoza za 8,63%
- Rast cjelokupnog obujma robne razmjene od 14,5%
- Smanjenje deficita za 6,66%
- Pokrivenost uvoza izvozom iznosi 52,33%

Konsolidirani izvještaji

(pripremila: Aleksandra Regoje i Mirela Kadić)

Tablica 1. Preliminarni konsolidirani izvještaj

Preliminarni konsolidirani izvještaj uključuje:

- prihode i rashode proračuna institucija BiH,
- prihode i rashode proračuna FBiH, županija, općina i fondova u FBiH,
- prihode i rashode proračuna RS, općina i fondova u RS,
- prihode i rashode proračuna BD i fondova u BD.

Tablice 2.1. – 2.5. (Konsolidirani izvještaji: županije)

1. Konsolidirani izvještaj uključuje:

- Prihode i rashode proračuna županija
- Prihode i rashode proračuna pripadajućih općina

2. Neto financiranje se odnosi na razliku primljenih zajmova i njihove otplate

*****

*Svim našim suradnicima u ministarstvima financija BiH, Federacije
BiH, Republike Srpske, Brčko Distrikta, županija, općina i
vanproračunskih fondova,
kao i svim čitateljima, želimo sretnu i uspješnu
Novu 2011. godinu*

Preliminarni konsolidirani izvještaj za BiH, I-IX, 2010.

	Q1	Q2	Q3	Ukupno
Prihodi	2.287,9	2.685,2	2.681,8	7.654,9
Porezni prihodi	1.184,3	1.416,1	1.426,5	4.026,9
Neizravni porezi	981,3	1.176,9	1.249,7	3.407,8
Izravni porezi	203,0	239,2	176,8	619,1
Prihodi od poreza na dobit	77,6	107,9	52,3	237,8
Prihodi od poreza na dohodak	94,0	105,1	98,8	297,9
Ostali direktni porezi	31,5	26,3	25,7	83,4
Doprinosi	853,3	932,8	944,5	2.730,5
Neporezni prihodi	242,0	326,2	300,0	868,1
Grantovi	8,4	10,2	10,9	29,5
Rashodi	2.420,3	2.760,8	2.828,8	8.009,9
Bruto plaće i naknade	725,6	794,9	736,0	2.256,5
Izdaci za materijal i usluge	521,6	591,6	588,3	1.701,5
Subvencije i transferi	918,0	1.082,8	1.145,4	3.146,2
Kamate	22,5	39,2	34,9	96,5
Kamate na ino-dug	15,4	32,9	14,4	62,7
Kamate na unutarnji dug	7,1	6,3	20,4	33,8
Ostala tekuća potrošnja	112,7	163,2	172,1	448,1
Kapitalni izdaci	74,0	80,7	115,5	270,2
Ostali izdaci	58,4	30,8	54,5	143,7
Primljene otplate datih zajmova (neto) i kapitalni dobici	-12,6	-22,3	-17,9	-52,8
Bilanca	-132,4	-75,6	-147,0	-355,0
Financiranje	132,4	75,6	147,0	355,0

Tablica 1.

Bosansko-podrinjska županija, I-IX 2010.g.

	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	Q1	Q2	Q3	I-IX 2010
1 Prihodi (11+12+13+14)	2.789.712	2.491.593	2.466.264	3.007.294	3.150.936	3.163.416	3.330.508	3.372.464	5.393.112	7.747.570	9.321.646	12.096.083	29.165.299
11 Prihodi od poreza	2.354.969	2.109.402	2.141.597	2.610.781	2.561.312	2.425.677	2.792.827	2.975.134	2.937.761	6.605.968	7.597.771	8.705.721	22.909.460
Porezi na dohodak i dobit	189.327	221.999	226.167	355.422	222.765	224.253	245.647	238.173	257.199	637.493	802.441	741.020	2.180.953
Porez na imovinu	20.780	44.620	14.972	21.305	19.880	8.650	12.064	23.872	15.396	80.371	49.835	51.332	181.539
Neizravni porezi	2.144.691	1.842.553	1.900.165	2.233.829	2.318.483	2.192.382	2.534.914	2.712.898	2.664.936	5.887.409	6.744.694	7.912.749	20.544.852
Ostali porezi	171	230	294	225	185	392	201	190	229	695	801	619	2.116
12 Neporezni prihodi	325.862	285.449	235.582	273.662	509.130	409.632	458.274	287.908	234.624	846.893	1.192.424	980.805	3.020.122
13 Grantovi	95.845	93.354	84.982	119.458	72.792	324.457	67.449	89.350	2.214.488	274.181	516.707	2.371.287	3.162.175
14 Ostali prihodi	13.036	3.388	4.103	3.393	7.702	3.650	11.958	20.072	6.239	20.527	14.745	38.270	73.542
2 Rashodi (21+22)	2.746.925	3.248.773	2.938.706	2.932.537	3.495.079	2.791.299	3.632.738	2.884.812	5.546.413	8.934.404	9.218.914	12.063.963	30.217.281
21 Tekući izdaci	2.746.925	3.248.948	2.938.881	2.932.712	3.495.254	2.791.474	3.632.913	2.884.987	5.546.588	8.934.754	9.219.439	12.064.488	30.218.681
Bruto plate i naknade	1.766.073	1.821.355	1.860.522	1.834.799	1.801.082	1.805.575	2.102.804	1.714.983	1.799.994	5.447.950	5.441.456	5.617.781	16.507.186
Izdaci za materijal i usluge	431.172	363.368	431.632	261.796	325.632	267.884	300.880	234.633	440.668	1.226.171	855.312	976.182	3.057.665
Grantovi	497.920	1.063.364	645.833	835.367	1.367.675	717.257	1.176.625	934.747	3.305.329	2.207.117	2.920.299	5.416.701	10.544.117
Izdaci za kamate i ostale naknade	51.559	862	806	749	865	758	52.604	623	597	53.227	2.372	53.824	109.423
Doznake nižim potrošačkim jedinicama	200	0	89	0	0	0	0	0	0	289	0	0	289
22 Neto pozajmljivanje*	0	-175	-175	-175	-175	-175	-175	-175	-175	-350	-525	-525	-1.400
3 Neto nabavka nefinancijskih sredstava	47.007	30.182	118.454	22.606	60.473	264.558	182.895	12.235	380.028	195.643	347.637	575.158	1.118.437
4 Vladin suficit/deficit (1-2-3)	-4.219	-787.363	-590.895	52.152	-404.615	107.559	-485.125	475.417	-533.330	-1.382.477	-244.905	-543.037	-2.170.419
5 Neto financiranje**	-154.063	-14.020	-15.213	-14.630	-17.359	-16.464	-167.571	-15.276	-15.655	-183.297	-48.453	-198.502	-430.252

Tabela 2.1.

Posavska županija, I-IX 2010.g.

	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	Q1	Q2	Q3	I-IX 2010
1 Prihodi (11+12+13+14)	2.728.716	2.362.270	2.792.890	2.951.952	2.704.423	2.950.644	3.016.781	3.076.283	5.280.467	7.883.877	8.607.019	11.373.531	27.864.426
11 Prihodi od poreza	2.179.459	1.926.371	2.067.830	2.392.316	2.219.168	2.034.388	2.344.753	2.498.318	2.549.922	6.173.660	6.645.872	7.392.993	20.212.524
Porezi na dohodak i dobit	240.531	357.081	506.180	469.451	355.295	256.885	295.196	278.536	287.718	1.103.792	1.081.631	861.450	3.046.874
Porez na imovinu	33.683	61.587	29.473	141.498	25.491	33.378	36.144	50.325	38.967	124.743	200.367	125.436	450.545
Neizravni porezi	1.902.481	1.503.858	1.526.948	1.777.810	1.837.555	1.740.627	2.011.956	2.166.857	2.216.611	4.933.287	5.355.992	6.395.425	16.684.704
Ostali porezi	2.764	3.846	5.228	3.556	828	3.498	1.456	2.600	6.625	11.838	7.882	10.682	30.401
12 Neporezni prihodi	529.791	435.899	635.281	537.086	364.971	444.023	578.117	557.664	452.635	1.600.971	1.346.080	1.588.416	4.535.467
13 Grantovi	19.466	0	89.780	22.550	120.284	22.056	93.911	20.300	2.277.911	109.246	164.889	2.392.122	2.666.257
14 Ostali prihodi	0	0	0	0	0	450.178	0	0	0	0	450.178	0	450.178
2 Rashodi (21+22)	2.516.231	2.779.804	3.342.726	2.713.131	2.929.772	2.993.425	2.519.031	2.953.306	3.542.005	8.638.762	8.636.328	9.014.342	26.289.432
21 Tekući izdaci	2.526.231	2.779.804	3.342.726	2.713.131	2.929.772	2.993.425	2.519.031	2.953.306	3.552.005	8.648.762	8.636.328	9.024.342	26.309.432
Bruto plate i naknade	1.591.081	1.639.424	1.667.987	1.658.966	1.650.866	1.634.467	1.497.852	1.745.270	1.898.912	4.898.492	4.944.299	5.142.033	14.984.824
Izdaci za materijal i usluge	729.984	590.912	626.650	462.840	601.547	508.546	458.327	559.588	615.446	1.947.547	1.572.933	1.633.362	5.153.841
Grantovi	191.151	548.949	1.045.455	590.294	676.322	835.357	561.841	647.528	1.009.845	1.785.555	2.101.973	2.219.213	6.106.741
Izdaci za kamate i ostale naknade	14.015	519	2.635	1.032	1.037	15.055	1.011	920	27.802	17.169	17.124	29.733	64.026
Doznake nižim potrošačkim jedinicama	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
22 Neto pozajmljivanje*	-10.000	0	0	0	0	0	0	0	-10.000	-10.000	0	-10.000	-20.000
3 Neto nabavka nefinancijskih sredstava	143.463	15.575	149.601	326.078	288.549	262.041	-108.277	35.896	794.527	308.639	876.668	722.147	1.907.454
4 Vladin suficit/deficit (1-2-3)	69.022	-433.109	-699.437	-87.257	-513.898	-304.822	606.026	87.081	943.935	-1.063.524	-905.978	1.637.042	-332.460
5 Neto financiranje**	-38.284	0	0	0	0	-33.205	0	0	-61.489	-38.284	-33.205	-61.489	-132.978

Tabela 2.2.

Županija Središnja Bosna, I-IX 2010.g.

	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	Q1	Q2	Q3	I-IX 2010
1 Prihodi (11+12+13+14)	15.023.545	13.518.837	14.271.054	16.201.417	16.837.755	16.487.177	17.102.745	18.056.308	17.890.732	42.813.436	49.526.349	53.049.785	145.389.569
11 Prihodi od poreza	12.536.490	11.209.102	11.627.750	13.565.437	14.186.132	13.017.296	14.511.228	15.320.045	14.920.937	35.373.342	40.768.865	44.752.210	120.894.417
Porezi na dohodak i dobit	1.711.595	1.699.951	1.867.334	2.169.977	2.428.002	1.893.816	1.634.597	1.714.118	1.406.622	5.278.879	6.491.795	4.755.338	16.526.012
Porez na imovinu	338.414	496.048	375.361	393.851	375.607	374.634	402.821	358.851	504.505	1.209.822	1.144.091	1.266.177	3.620.090
Neizravni porezi	10.476.726	8.996.477	9.376.777	10.992.836	11.373.616	10.738.086	12.461.818	13.236.412	12.982.013	28.849.980	33.104.538	38.680.243	100.634.761
Ostali porezi	9.755	16.627	8.278	8.774	8.908	10.760	11.992	10.664	27.797	34.660	28.441	50.452	113.554
12 Neporezni prihodi	2.315.995	2.116.970	2.445.591	2.337.662	2.342.786	2.913.703	2.227.915	2.111.731	2.119.601	6.878.556	7.594.151	6.459.247	20.931.954
13 Grantovi	171.060	187.765	197.713	298.318	308.837	556.177	363.602	624.532	850.194	556.538	1.163.332	1.838.328	3.558.198
14 Ostali prihodi	0	5.000	0	0	0	0	0	0	0	5.000	0	0	5.000
2 Rashodi (21+22)	12.723.697	13.776.924	15.845.223	14.737.658	14.503.370	16.132.802	15.231.991	15.628.071	20.028.709	42.345.844	45.373.830	50.888.771	138.608.445
21 Tekući izdaci	12.723.697	13.776.924	15.861.555	14.737.658	14.503.370	16.132.802	15.231.991	15.628.071	20.028.709	42.362.176	45.373.830	50.888.771	138.624.777
Bruto plate i naknade	8.717.393	9.072.322	10.171.382	9.194.860	9.134.602	10.073.951	10.222.707	8.552.134	10.109.598	27.961.096	28.403.413	28.884.438	85.248.948
Izdaci za materijal i usluge	2.063.634	1.949.141	1.864.729	1.790.977	1.537.439	1.496.857	1.477.325	1.297.852	1.868.165	5.877.504	4.825.273	4.643.343	15.346.120
Grantovi	1.877.196	2.669.265	3.712.525	3.649.107	3.659.562	4.438.447	3.429.009	5.644.014	7.829.723	8.258.987	11.747.116	16.902.745	36.908.848
Izdaci za kamate i ostale naknade	12.063	12.586	33.516	24.855	91.859	45.600	23.065	57.247	101.858	58.165	162.314	182.170	402.650
Doznake nižim potrošačkim jedinicama	53.411	73.609	79.403	77.860	79.909	77.945	79.885	76.823	119.366	206.423	235.714	276.075	718.212
22 Neto pozajmljivanje*	0	0	-16.332	0	0	0	0	0	0	-16.332	0	0	-16.332
3 Neto nabavka nefinancijskih sredstava	-29.165	81.593	83.466	526.494	294.471	207.177	589.624	428.830	945.225	135.894	1.028.142	1.963.679	3.127.715
4 Vladin suficit/deficit (1-2-3)	2.329.013	-339.680	-1.657.635	937.266	2.039.913	147.197	1.281.129	1.999.407	-3.083.202	331.698	3.124.377	197.334	3.653.409
5 Neto financiranje**	-24.152	50.026	-22.443	297.861	4.090.903	-104.656	-105.214	-104.129	-104.693	3.430	4.284.107	-314.036	3.973.501

Tabela 2.3.

Tuzlanska županija, I-IX 2010.g.

	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	Q1	Q2	Q3	I-IX 2010
1 Prihodi (11+12+13+14)	30.358.327	26.908.950	31.262.669	32.456.982	33.628.622	32.251.186	37.158.415	35.849.086	41.049.027	88.529.946	98.336.790	114.056.528	300.923.264
11 Prihodi od poreza	26.258.636	21.837.188	24.010.104	26.428.823	27.862.461	25.400.857	28.392.480	30.172.348	31.037.564	72.105.928	79.692.141	89.602.393	241.400.462
Porezi na dohodak i dobit	5.472.231	3.594.670	5.498.718	4.754.483	5.746.666	3.702.780	3.989.161	4.136.349	5.489.938	14.565.619	14.203.930	13.615.449	42.384.997
Porez na imovinu	568.896	1.150.727	819.224	819.005	636.145	815.963	701.609	921.877	912.475	2.538.847	2.271.113	2.535.961	7.345.921
Neizravni porezi	20.211.964	17.079.310	17.678.826	20.762.984	21.471.505	20.399.633	23.694.097	25.071.170	24.577.706	54.970.100	62.634.122	73.342.973	190.947.195
Ostali porezi	5.545	12.480	13.337	92.351	8.145	482.480	7.613	42.951	57.446	31.362	582.976	108.010	722.348
12 Neporezni prihodi	3.647.071	4.662.788	6.880.193	5.179.980	4.812.102	6.163.859	7.923.433	4.946.843	8.948.221	15.190.053	16.155.941	21.818.497	53.164.490
13 Grantovi	452.619	387.874	369.486	806.678	954.059	686.371	830.002	719.920	1.057.621	1.209.979	2.447.108	2.607.543	6.264.631
14 Ostali prihodi	0	21.100	2.886	41.500	0	100	12.500	9.975	5.620	23.986	41.600	28.095	93.681
2 Rashodi (21+22)	25.739.449	30.171.411	35.531.548	32.154.398	31.511.755	34.409.537	31.645.464	31.318.295	35.240.150	91.442.409	98.075.691	98.203.908	287.722.008
21 Tekući izdaci	25.879.766	30.313.594	34.207.680	31.145.716	31.613.808	33.776.851	31.202.384	31.220.331	35.145.002	90.401.040	96.536.375	97.567.717	284.505.133
Bruto plate i naknade	19.713.866	20.287.512	22.405.605	20.435.429	20.240.309	20.386.067	18.884.429	18.142.681	20.295.221	62.406.984	61.061.805	57.322.332	180.791.121
Izdaci za materijal i usluge	3.219.606	4.281.605	4.668.429	4.637.165	4.159.126	5.783.276	6.004.824	4.694.602	5.157.284	12.169.640	14.579.567	15.856.710	42.605.918
Grantovi	2.837.194	5.606.617	6.945.214	5.952.454	6.829.196	7.435.533	6.093.948	8.173.145	9.474.940	15.389.025	20.217.183	23.742.033	59.348.241
Izdaci za kamate i ostale naknade	45.079	6.466	5.549	8.382	214.865	5.334	46.442	77.603	4.425	57.095	228.581	128.470	414.146
Doznake nižim potrošačkim jedinicama	64.020	131.394	182.882	112.287	170.311	166.640	172.740	132.300	213.133	378.296	449.238	518.174	1.345.708
22 Neto pozajmljivanje*	-140.317	-142.183	1.323.868	1.008.681	-102.052	632.687	443.079	97.964	95.148	1.041.368	1.539.316	636.191	3.216.875
3 Neto nabavka nefinancijskih sredstava	464.326	1.387.286	1.161.225	1.052.362	800.035	1.803.494	1.192.968	2.703.919	3.161.985	3.012.837	3.655.891	7.058.872	13.727.600
4 Vladin suficit/deficit (1-2-3)	4.154.551	-4.649.747	-5.430.104	-749.778	1.316.832	-3.961.845	4.319.983	1.826.872	2.646.892	-5.925.300	-3.394.791	8.793.747	-526.344
5 Neto financiranje**	-208.495	-58.799	-117.526	-323.404	-161.924	-104.927	-224.814	-121.068	-103.792	-384.821	-590.255	-449.674	-1.424.749

Tabela 2.4.

Zapadnohercegovačka županija, I-IX 2010.g.

	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	Q1	Q2	Q3	I-IX 2010
1 Prihodi (11+12+13+14)	6.131.904	5.736.966	7.935.977	7.859.545	6.874.737	6.537.241	7.246.733	8.759.767	7.766.526	19.804.847	21.271.522	23.773.025	64.849.395
11 Prihodi od poreza	5.219.291	4.654.636	6.430.852	6.691.064	5.862.013	5.270.642	6.050.543	7.570.239	6.154.521	16.304.779	17.823.719	19.775.302	53.903.800
Porezi na dohodak i dobit	928.665	871.005	2.166.438	2.163.504	1.219.437	1.260.081	1.321.922	1.072.282	1.177.877	3.966.108	4.643.022	3.572.082	12.181.212
Porez na imovinu	176.681	225.885	191.383	95.005	123.834	63.577	81.638	84.982	178.666	593.950	282.416	345.286	1.221.652
Neizravni porezi	4.002.605	3.432.952	3.611.984	4.183.560	4.410.521	3.868.563	4.565.502	6.360.530	4.744.215	11.047.542	12.462.644	15.670.248	39.180.434
Ostali porezi	111.340	124.793	461.046	248.995	108.221	78.421	81.480	52.444	53.762	697.180	435.637	187.686	1.320.503
12 Neporezni prihodi	882.840	1.064.335	1.445.802	1.096.838	940.772	1.175.166	1.009.237	1.112.608	910.105	3.392.977	3.212.776	3.031.949	9.637.702
13 Grantovi	29.773	17.995	33.412	71.643	71.952	91.432	127.811	76.920	701.900	81.179	235.028	906.631	1.222.837
14 Ostali prihodi	0	0	25.912	0	0	0	59.143	0	0	25.912	0	59.143	85.054
2 Rashodi (21+22)	6.238.830	8.672.309	8.475.701	6.689.862	6.743.277	7.523.620	10.498.466	6.482.837	6.978.442	23.386.840	20.956.758	23.959.744	68.303.342
21 Tekući izdaci	6.238.830	8.672.309	8.475.701	6.689.862	6.743.277	7.523.620	10.498.466	6.482.837	6.978.442	23.386.840	20.956.758	23.959.744	68.303.342
Bruto plate i naknade	4.084.986	3.962.237	4.139.395	3.995.317	3.980.984	3.976.202	4.944.272	3.950.469	4.377.536	12.186.618	11.952.502	13.272.277	37.411.397
Izdaci za materijal i usluge	921.914	858.308	967.591	580.961	761.927	861.626	567.965	649.846	1.173.205	2.747.812	2.204.514	2.391.016	7.343.342
Grantovi	974.394	3.576.546	3.036.123	1.783.494	1.755.508	2.241.510	4.660.567	1.461.231	1.030.216	7.587.063	5.780.511	7.152.014	20.519.589
Izdaci za kamate i ostale naknade	55.094	56.811	58.058	118.266	92.166	180.066	84.560	121.661	111.291	169.962	390.497	317.511	877.971
Doznake nižim potrošačkim jedinicama	202.443	218.407	274.534	211.825	152.691	264.217	241.102	299.629	286.195	695.384	628.733	826.926	2.151.043
22 Neto pozajmljivanje*	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
3 Neto nabavka nefinancijskih sredstava	31.008	192.662	400.947	-52.993	681.126	98.862	331.223	108.941	19.051	624.617	726.996	459.215	1.810.828
4 Vladin suficit/deficit (1-2-3)	-137.935	-3.128.004	-940.671	1.222.675	-549.666	-1.085.241	-3.582.956	2.167.989	769.033	-4.206.610	-412.232	-645.934	-5.264.776
5 Neto financiranje**	-97.136	-151.738	3.526.078	-1.455.840	5.184.961	-624.071	-423.901	-37.454	-523.712	3.277.203	3.105.050	-985.067	5.397.185

Tabela 2.5.